

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is:

Schrijver	Herman Heijermans
Titel	Saltimbank, Artikel 188, De buikspreker, Pitten
Jaar	1904-18
Uitvoering	

Copyright (C) 1904-18 by Herman Heijermans

saltimbank

Een toneelspel in één bedrijf

[1904]

DRAMATIS PERSONAE

AUJUST *clown*

FUNNY *zijn vrouw*

HEINRICH *zijn zwager, jongleur*

PIPS *zijn schoonvader*

JOEP *clown*

JIM *rekturmer*

EEN STALMEESTER

DE DIREKTEUR

EEN HEER

kleedkamer van een reizend circus. achtergrond een deurgat met draperie. rechts een deur. links schraag met toiletgereedschap, spiegel, gasvlam. stoelen, koffers, dozen.

eerste toneel

Aujust, Funny

aujust in clownspak, ongeschminkt, loopt driftig op en neer. muziek weerklinkt, bij de draperie-deur balt hij de vuisten, loopt heen, keert terug, smijt een in 'n vaas rustend boeket tegen de grond. Daar! En uit! Uit!

Funny begint te neuriën. Pas op! Of anders...

funny Anders? Anders? *een stilte* Wil je 'm oprapen, alsjeblief – àsjeblief!

aujust Nee.

funny Wil je 'm oprapen, ja of nee?

aujust Nee – en pas op!

af

tweede toneel

Funny, Heinrich

Funny staat neuriënd op, neemt het boeket, beruikt de bloemen, zet ze opnieuw in de vaas

heinrich *door rechter deur* Waar is Aujust?

funny Weet 'k niet.

heinrich En 'k heb 'm zo pas horen praten!

funny Kan wel, intresseert me niet.

heinrich O, intresseert 't je niet?

funny *korzelig* Nee, geen sikkepit – blijf van me dingen af – 'r leit hier niks.

heinrich 'k Zoek de schminkdoos van Aujust.

funny *snibbig* Leit hier niet. Zie je toch wel. Daar! Dáár!

heinrich Dank je wel. Merci. Merci. Ruzie geweest. Natuurlijk ruzie.

funny De mannen zijn lekkere dieren.

heinrich Jawel – jawohl!

funny Jij zo goed as de rest! 'k Wou da 'k 'r nooit een... Kan mijn 't ook schelen! Niks! Niemandal!

Hahaha! Zut! Je m'en fiche? *slaat een mantel om – af*

derde toneel

Heinrich, Joep

heinrich *schminkt zich* Jawohl! Herein!

joep *oud, verdroogd clowntje – klagend* Oejojoei! Oejojoei!

heinrich Bezeerd. Joep?

joep Roematiek! Roematiek!

heinrich Waar?

joep Mein nek ies zo stijf als een plank. Ies Ajust niet hier?

heinrich Hij was 'r daar net nog. *roept in het deurgat* Ajust! Ajust!

af

vierde toneel

Ajust, Joep

joep *warmt een zijden doek boven de gasvlam, legt die om z'n hals* Bien jij daar? Nog niet geschminkt! Iek – iek warm een doek voor mein nek – 't trekt mij tot hier – oejoejoei! – iek kroop gerad' zo lief in mein bed – Als iek één dag blijf schwitzen met een halve emmer water in mein lijf, schwitz iek 't eruit. Dat heb iek laatst nog gedaan, toen wij... Schmink jij je niet? Vijfde nummer, vanavond!

ajust 'k Tree niet op.

joep Waas?

ajust 'k Heb een kop zo zwaar as lood.

joep Hiendert nieks. Hoe zwaarder jouw kop, hoe beter jij duikelt.

ajust 'k Verzet geen stap.

joep Hahaha! Heb jij geld te veel? As jij een maand gage wiel wegsmitte, smijt die dan liever in méin zakken.

Oejoejoei! 'k Wou dat jij mijn roematiek en iek jóúw schweren kop had.

ajust Waar is me vrouw?

joep Is zij zoek? Eén advertentie in de krant en... – *beruikt de bloemen* Fijn!... en zij krabbelt terug.

Katzen en getrouwde wijfjes kommen op d'r poten terecht – van wie heb jij die famoze bloemen?

ajust Van hèm. Hij zit 'r weer – met 'n

witte roos in z'n – in z'n jas – op dezelfde plaats – de loge naast de directeur – tot 'k – tot 'k...

joep Hahaha! Hahahàà. Ajust! Ajust! Jaloers? Ajust!

ajust Jaloers – nee – ja – 'k weet niet. – Voor mijn part... Nou kan iedereen z'n voeten op me vegen – iedereen – jij – de andren... In je vlerken geschoten vlieg je niemeer. – Waarom hebben ze me opgekalfaterd?... As ze me hadde late krepere, was 'k nou geen wrak. *applaus, geroffel in het circus*

Mooi – 't wordt tijd. *begint zich te schminken*

joep En jij treedt niet op, Ajust?

ajust Ja – ja – daar dacht 'k an. – As je 't ene ogenblik zó denkt – denk je 'n ander ogenblik anders. – Ik – ik – ik ben zo. Komt er nieuws bij vanavond?

joep Nein. Ja! 'k Zal jouw vragen of jij weet wie gestren begraben ies. Dan zeg jij nee. En dan wie d'r vorgestern begraben ies. Dan zeg jij weer nee. En zo maar door néé, tot iek zal zeggen, dat gestern en vorgestern die mensen in die vóórste wagen begraben zijn, goed? Is-die goed?

ajust *domp* Ben jij getrouwd geweest?

ioep Geweest? Noë. Drei dochters. ein zoon. Knappe artisten.

aujust Kreeg jóúw vrouw bloemen?

joep Ha! Bergen. Dozen vol linten te huis.

aujust Altijd van dezelfde? *Joep haalt de schouders op* Met cadeau's 'r bij?

joep Waas voor cadeau's?

aujust *zich het gelaat strak wit makend* Ringen – broches – knopen – 'k weet 't niet...

joep Wat mot iek daar op antwoorde?

aujust Ja, wat mot jij daar op antwoorde?

joep Dat moet jij zelf wete, Aujust.

aujust Ja, zelf. – 'k weet 't niet zelf – vroeger wist 'k 't beter. – Na de val... *stilte* Je mot me strakkies op me ribbe slaan, niet op me kop – gisteravond had 'k moeite je niet terug te slaan – en je dee me nie-eens pijn.

joep Wanneer bien jij gevallen?

aujust Wanneer? Toen. Tóén. Voor twee, voor dríe jaar, voor, voor... Hóé weet 'k niemeer. Rechter poot kapot, rechter arm lam. Alles ineens – ineens uit. Vroeger heb 'k haar, as 't nodig was – voor 't vak – heb 'k 'r wel 's 'n por gegeven – toen ik alles dee wat 'k wou – Nou neme ze me op de koop toe, nou neme ze me d'r bij. *suffig* Is 't rood goed aangezet?

joep Nee. Ben iek een spiegel?

aujust 'k Heb weg wille lope.

joep Weglopen? Waarom?

aujust *de oogranden rodend* As je weg ben, hoor je niks, zie je niks. Maar dan denk je – dan denk je – dat je hálf lichaam alleen nog maar goed is, om, om te doen wat 'k doe. *suffig* Ze zal me wel hebben bedrogen...

joep Lala! Zij zal!

aujust De snoer die ze draagt is niet van mijn.

joep Je heb 't toch goed gevonden – wat wil jij dan? Dummer...

aujust ...Ja, wat wil 'k dan? – Dat weet 'k niet – weet 'k niet – 'k Heb opgespeeld as 'n beest – toen – toen en weer toen. – Van de winter toen we nergens terecht konde, omdat 't zo slap was – ben 'k 'r zelf mee naar de lommerd geweest – dat mot wel – dat doe je. Je loopt niet as 'n koe van gras te vreten. En – en – 't was fatsoenlijk – d'r stak niks achter – as d'r wat achter gestoken had, zou 'k 'r met me linkerpoot – met me linkerklauw... 'k Ben geen, geen schooier – 'k ben geen... Klaar! Hoever houen we? *bij het deurgat* De freitags. Nog 'n kwartier.

af

vijfde toneel

Joep, Funny

joep *in Funny's stoel* Zit iek in de weg?

funny Natuurlijk! Mars!

joep *op een koffer* Spanische dans, vanavond?

funnv Ja schat.

joep Warm weer! In die zaal schwitzen die mensen zich dood.
funny 'k Wou dat je wat te drinken haalde.
joep Champy? Plombière of ein glas Pump?
funny Pump, schat! Wacht is – hoe staan die bloemen in me haar!
joep Iek mag nieks zeggen – iek ben boven de jaren. – Jij laat ein briefie vallen.
funny Ik?
joep Bij jouw voetjes.
funny Zat in de boeket. Haha! Goed dat Ajust 't niet ziet.
Joep af

zesde toneel

Funny, Pips

Funny leest het briefje, schaterlacht, neemt de witte bloemen uit het haar, steekt er één enkele rode in

pip Bonsoir chéri!
funny Soir père!
pip Staat niet.
funny Wat père?
pip Rood bij rood. Neem witte rozen.
funny Nee, père.
pip Zijn die bloemen van...?
funny Ja, père. Waar is maman?
pip Maman zit in de zaal. Is Ajust op? Weet je 't niet?
funny Il m' embête! Weer kwestie! Over dat.
pip De man wordt 'n lastpost.
funny Is 't al. Assommant. 'k Wou – 'k wou – 'k wou dat-ie...
pip Ja. Ja. Dat wouen wij ook... Dat zou iedereen willen. Liggen nergens sigaretten? Bij jouw niet, bij hem niet?
funny Naast de poederdoos, père.
pip Merci. Staat niet – staat niet, parole d'honneur. 'n Witte roos zou flateren. Viens ici...
funny Nee, père.
pip Geel zou kunnen – rood nee!

zevende toneel

Funny, Pips, Joep

joep Asjoublijf. IJskoue Pump!

pip Staat rood bij rood, Joep?

joep Alles staat 'r. Van voor en van achter, van boven en unten. Je vergeet jouw kastanjetten.

pip Bon succes, fille.

funny Merci, père.

Funny af

pip Ça, c'est mà fille.

joep *een viool stemmend* Zij kon voor Aujust freundlicher zijn.

pip Zijn uw zaken niet.

joep Voor vier jaar verdiende hij.

pip Zijn uw zaken niet.

joep Zij neemt cadeau's an.

pip Zijn uw zaken niet. Bonsoir!

achtste toneel

Joep, Aujust

joep *stemt z'n viool. applausgeroffel. Funny treedt snel binnen, grijpt een tamboerijn* Alweer waas vergeten?

Funny af En jouw briefie! Jouw briefie! Funny!

aujust Wat voor briefie?

joep Nieks.

aujust Niks? Geef op!

joep Nee!

aujust Geef op!

joep Daar dan. Iek blijf 'r buiten.

aujust *leest, vraagt driftig* Had ze – had ze 'n rooie bloem in 'r haar?

joep Weet iek niet.

aujust Je liegt – 'r waren twéé rooie.

joep Iek heb 'r niet op gelet.

aujust As je wil lezen...

joep Nee.

aujust Hij vraagt 'r een rooie bloem in 'r haar te steken – as ze – as ze – as ze... *zakt driftig op z'n koffer –*

Joep raapt het briefje op, leest

joep Da's gemein. Da's... Zij ies nog niet op. Wil iek 'r roepen?

hij knikt – aarzelend gaat Joep af

negende toneel

Aujust, Funny

Aujust staat op, herleest het briefje, bekijkt nog eens het boeket, dat nog één roos bevat

funny *driftig* Wat is 'r? Wat mot je? Wat zijn dat voor kuren, om me te laten roepen as 'k klaar sta om op te trejen? Nou dan! Nou dan!

aujust *aarzelend* Ik wou dat je...

funny ...Wou dat je! Wou dat je! Wou dat je! Kom uit je woorden.

aujust *aarzelend* Je heb 'n boeket gekregen...

funny Nom de Dieu! Il recommence! Ja, 'k heb een boeket gekregen, ja, ja, ja! Dat weten we al!

toneelschel Mooi zo! 'k Mis me entree door je geleuter, door je gezanik! Bonsoir! *poedert zich nog even snel* Dieu! Dieu! Wat 'n geduld mot 'k met jou hebbe...! *loopt naar de draperie*

aujust *ineens wild-driftig* Die roos uit je haar!

funny *driftig* Toqué! Bonsoir!

aujust Die roos uit je haar – of...

funny 'r Is gescheld, gek! 'k Heb geen tijd voor fratsen, voor jouw krankzinnige fratsen en kunsten! Laat je me door, ja of nee?

aujust Je heb 'n briefie gekregen...

funny Dat lieg je.

aujust Dat lieg ik niet...

funny En as? En as? Wat gaat 't jou an? *tweede toneelschel* As 'k me entree mis, as 'k te laat kom, imbécile, salaud, zul je 'r van lusten!

aujust *inzakkend, tam* Ik vraag je die roos uit je haar te doen – d'r stond – dat weet je – dat weet je wel – ik heb je geen redengegeven – ik heb 't niet kunnen helpen dat 'k – dat 'k – dat 'k...

funny *geprikeld* ...Dat je wat? Dat je wat? Geen uur over 'n woord! Schiet op! Schiet op!

aujust *hakkellend* Als je 'n rooie roos... as je zó danst... zal-ie... zal-ie... As-ie hier komt – as-ie hier... *weer wild uitbarstend* ...As 'k 'm hier zie, haal 'k jou èn hem 'n mes door je donder! Weg met die roos! Weg 'r mee! 'k Scheur 'm uit je haar!

funny Tu sais – tu sais – as 'k me niet inhield!... Daar dan! Daar! *vertrapt de roos* Dat zal 'k je betaald zetten! Daar zul je plezier van hebben! *driftig voor de spiegel het haar ordenend* As je wist – as je wist hoe 'k je haat, hoe 'k je haat, haat, haat! Salaud! Sale type! Dreigen, nou die nog één arm heeft. Bah! Bah! *hij is heengedremmeld*

tiende toneel

Funny, Joep

joep *angstig* Tweemaal geklingelt! Haast je dan!

funny *driftig* Hij wou niet... wou niet dat... 'k Ga niet op! Zie 'r uit as 'n zottin zònder bloemen! *steekt witte rozen in het haar* Hij wou niet dat... Nom de Dieu, weg! *smijt de witte rozen op de grond* Je ferai ce que je veux! Merde! As 'k wil, wil 'k! Die gek! Die gek! *neemt de tweede rode roos, steekt die snel in 't haar*

Voila! Et zut!

joep Als jij een raad wiel anneme...

funny Je me fiche de tout le monde! Maling an jou, an iedereen! Merde!

elfde toneel

Direkteur, Funny, Joep

de direktEUR Maling an jou, an iedereen! Zweimal geklingelt! Ist das einde Bande hier!

funny Schuld van me man!

de direktEUR Ist mir Wurst! Halt's Maul! Sofort auftreten! Sofort! Verfluchte Bande!

Funny af Habe selbst geklingelt! Hast du nicht gehört, dass ich zweimal, zweimal!...

joep Herr Direktor...

de direktEUR Halt's Maul!

joep Herr Direktor...

de direktEUR Wenn du noch ein Wort sagst!... Das Publikum warten zu lassen! – Hier ruhig plaudern! –

Warum ist sie nicht gekommen – warum frage ich?...

joep Herr Direktor...

de direktEUR Halt's Maul! Bande! Bande! Riesiges Vieh!

af

twaaIfde toneel

Joep, Aujust

joep *raapt rozen op, grinnikt, betast pijnlijk z'n nek* Oejojoei! Oejojoei! *tot Aujust die nors gebroken neerzit* Wat heb jij met jouw kuif uitgevoerd! Blijf zitten – iek zal iem 'n zetje geven. Zo. En noch einmal zo! *spaanse dansmuziek met tamboerijne-slag weerklinkt* Waar is je viool? Weet je 't niet? Natuurlijk vergessen? Aujust! Aujust!

af

Aujust luistert geruime tijd naar de muziek, staat moeilijk op, houdt de draperie omhoog, treuzelt naar de toiletschraag, ziet het boeket, schrikt, stuift op, smijt de draperie weg, verdwijnt

joep *terug met de viool, kijkt verbaasd rond.* Aujust *wankelt binnen* Waar bien jij nou weer geweest?

aujust *ingehouden* Ze heeft de andre – in 'r haar...

joep *onnozel* Waas andere?

aujust 'n Rooie! *een stilte – de tamboerijn klakt op de maat van de muziek* As 'k 'r hier had zou ik 'r worgen, met me gezonde poot worgen, worgen dat ze geen adem meer kreeg!

joep Aujust! Dummer Aujust! Iek bien zoveel ouwer – iek heb zoveel meer van 't leven gezien...

aujust *na een luisterende stilte* As ze 'n rooie in 'r haar steekt. mag-ie achter kommen. mag-ie 'r opzoeker...

de vuist ballend Dat zullen we zien! *rommelt in een koffer, grijpt een mes* Dat zullen we zien!
joep Aujust doe geen domme dingen! Jij zou je zelf 't ergste straffen! – Met zo'n broodmes schil je aardappels, snij je bokking! – 't Is veel te bot, Aujust, voor, voor... Dumme jongen! Laat 'r plagen! Lach 'r om Aujust! *neemt het mes af* Dacht iek wel! Veel te bot! Zal iek 't aanzette? *slijpt het tegen de zool van z'n schoen* Zo! Nou wordt 't famos, ganz famos! Oejojoei! Aujust, huil jij? Aujust schaam je! 'n Man huilt niet! En je mooie schmink! Lijkt wel of jij onder 'n dakgoot gestaan heb! *Aujust staat op, sukkelde deur uit* Aujust, loop nou niet weg!

dertiende toneel

Joep, Jim

Joep kijkt Aujust na, bergt het mes onder in de koffer, loert weer door de draperie

jim Hallo!

joep Susjt! Iek kijk wat Aujust doet! Nee, laat iem staan. Hij huilt. Da's verdammt-noch-einmal...

jim What the devil is 'r gebeurd?

joep Fun wiel van 'm af.

jim Is dat 'n reason to weep! Haha! Aujust!

joep *de draperie sluitend* Nee! Susjt! Uit laten huilen! Arme bliksem! Twee jaar geleden een pracht van ein artist. – saltomortales te paard – luchtsprongen – 'n gage zo groot as-ie wou – en nou – en nou – ein kadaver – op de koop toe genomen – enkel om Fun d'r mooie beinen.

jim *arm- en beenbewegingen makend om zich te lenigen* ...Een man die trouwt is, een kuiken – 'n great kuiken – 'n stupid ass – As jij niet trouwt as ik, krijg jij love-letters every minute één, every halve minute één – *met een stoel manoevrerend* – an every vinger heb ik twaalf wives, blonde wives, dark wives – an every teen nog is twaalf girls, dikke girls, dunne girls, nice girls. As zij je niet krijgen kennen, willen zij zich verdrinken en as zij je wel krijgen, klagen zij dat zij zich niet verdronken hebben. As ik straks dood val, heb ik geen widow, geen children, but a dozen honeymoon, twee dozen gebroken hearts, twee dozen kranzen op mijn kist. As ik 'r aan denk mot ik huilen. What the deuce heeft een man te trouwen? Ga jij eens op die stoel zitten, dan zal ik jou honderdmaal in die lucht steken...

joep Dank je.

jim Met één hand hou ik jou zó.

joep Dat wiel iek wel doen, as jij 't ein kwartier lang volhoudt – voor ein lekker slaapje! Hahaha!

jim Allright! Sit down! Dat is de enige weg in 't leven om iemand op de hands te dragen!

joep Heb jij wel eens geprobierd jonzelf op de handen te dragen?

jim No. Dat ken niemand!

joep Als jij op jouw handen loopt, draag jij jezelf en knap als je op 'n andermans handen loopt. *toneelschel*
Da's voor jou.

jim Ja, dat is voor mij. Good night!

veertiende toneel

Joep, Aujust

joep *gaat naar de draperiedeur, spreekt de onzichtbare Aujust toe* Aujust! Aujust! Aujust ben je doof geworden! Iek ben 't Aujust! Kom jij hier of niet? Jij moet jouw viool nog stemmen! Jij wint nieks met ien 't donker te grienen! As de anderen 't zien, lachen zij jou nog uit op de koop toe!

aujust *onzichtbaar* Ik huil niet!

joep Sta je dan in jouw eentje te lachen? Dat kan jij hier net zo goed doen.

aujust *lichtschuw binnen stappend* Ik tree toch niet op.

joep Haha! Jij mot juist optrejen. En as jij niet opgetrejen bent, heb jij zesmaal meer tijd om met 't broodmes gehakt van haar en van iem te maken!

aujust Je mot 'r geen gekheid, geen grap... Ik heb 'n eed gedaan dat as ze... *applausgeroffel* Daar komt ze.

joep Kan jij begrijpen! Zij wordt teruggeroepen. *de muziek valt weer in* Hoor je? Groszartiger Erfolg! Ik wou dat mijn vrouw die te oud is om ba te zeggen, zo'n succes had! Zou jij je niet bijschminken Aujust? Anders vertel ik het an 't poebliëk: Meine Damen und Herren – mein vorzüglicher College, mieneer Aujust ziet 'r zo nat uit omdat zijn vrouw met een roos in d'r haar gedanst heeft! Na, Aujust?

aujust Ik heb van 'r gehouwen...

joep Jawohl!

aujust 'k Hou nog van 'r.

joep Jawohl!

aujust 'k Heb van 'r geleerd...

joep Is je viool gestemd?

aujust Nee, 'k tree niet op. As 'k optree komt die... die... komt die kerel hier.

joep Aujust – jij hebt 't zelf gezegd dat ze jou 'r bij genomen hebben uit...

aujust ...Uit meelij...

joep Uit meelij – dat wou iek nog niet eens zeggen! – en de geehrter Herr Director is zo nijdig als ein spin, omdat 't voller kon zijn! – Als jij grapjes uithaalt zet-ie jou en je vrouw an de dijk! En dan?

aujust Dat kan me niet schelen.

joep Wil iek je viool stemmen?

aujust Nee.

joep Jij mot 't zelf weten. Iek heb jou gewaarschuw!

aujust Toe 'k ziek lee, heeft ze me opgepast...

joep Kuren – dat ies alles.

aujust Ik ken niet buiten 'r.

joep Dan kijk je door de vingers!

aujust As 'k van de winter dingen naar de lommer gebracht heb, was 't om te vreten, enkel om te vreten.

joep Aujust – as jij koppig blijft – mot iek je waarschuwen! Wees verstandig! Jij smijt je broodwinning weg. Als je vrouw je wil kwijtraken, doet zij 't tòch!

aujust Kwijtraken?

joep Dat zeg iek zo maar...

aujust Wie zeit dat ze... Heeft ze jou dat gezeid?

joep Néé, Aujust! Maar als ein vrouw doet wat jouw vrouw doet, dan begrijp jij toch wel...

aujust Ja – dat begrijp ik...

ioep Met geweld hou iii geen vrouw vast–

aujust Nee – dat doe je niet.

joep Zij is jong, knap...

aujust Dat is ze...

joep En jij...

aujust En ik... Ik ben...

joep Doe geen stomheden. Pak an je viool! Ben je 'r? *tokkelt* Goed zo. Tidelididi. Heb je de mop onthouden? As 'k vraag wie d'r gestern begraben ies – en vorgestern – en voiregestern?... Nee? Aujust, jij bien te dum om voor de duvel te dansen! Die in de vóórste wagen gerejen wordt! Begrepen? Begrepen?

vijftiende toneel

Funny, Joep, Aujust

funny *trekt snel de roos uit haar kapsel* Ça y est! Puf! Effen zitten! 'k Heb gedanst as 'n enragée! Hè! Zo te dansen, zo dronken, bezeten te dansen en dood neer te zakken! Da's me droom. Da's om alle heiligen an te roepen! Smijt 't raam open, Joep – 'k stik – 'k stik...

joep Dat zal iek niet doen – jij bent bezweet.

funny Niet doen! Niet doen! On ne crève qu'une fois! *rukt het venster open, leunt zenuw- hijgend tegen het kozijn* Hè! Hè! 'k Geloof dat 'k me overdanst heb, dat me hart, me hart...

joep Wil jij een glas water?

funny Nee!

aujust *die haar dofangstig heeft zitten beloeren* ... Je zal zo 'n kou vatten...

funny Gaat je niet an!

joep Na zonnenschijn komt regen. Bist du fertig Aujust?

aujust 'k Kom - 'k kom – Jim is pas op...

Joep af

zestiende toneel

Funny, Aujust

aujust *loopt even heen en weer – de muziek valt in* 'k Zou bij 't raam... 'k voel de tocht hier...

funny Je m'en fiche! Als 't je te koud is, hoepel dan vort!

aujust *grommend z'n gedachten formulerend* Toen je op was – toen – toen dacht 'k – toen ben 'k zo stom geweest – om – om te mene – D'r was er nog één – en – en die zag ik d'r niet in – toen dacht 'k...

funny 'k Luister niet eens – hou je mond!

aujust Had je die andere roos...

funny *nerveus driftig* Et quoi? Et quoi? Ja, hier heb ik 'm! *werpt de roos uit haar genepen hand* Hij heeft in me haar ȝezeten! 'k Heb 'r mee ȝedanst. ȝedanst. ȝedanst! En nou? En nou? En wat wou ie nou? 'k Heb

me niet an jou verkocht! 'k Ben geen hond die jou mot volgen! Je te déteste! 'k Heb 'n walg van je! 'k Wou dat 'k straks gekrepeerd was, gekrepeerd voor 't publiek! 'k Kan je niet zien. 'k Kan je niet luchten. 'k Wou da'k je nooit ontmoet had, nooit, nooit!

ajust Dat weet ik.

funny As je 't dan weet, wat doe je dan hier, wat blijf je dan hier? Wat klets je dan? Wat wil je dan? Al driemaal, viermaal vijfmaal, heb je met 'n mes voor me gestaan, – na die broche toen – na die collier toen – en je steekt niet – je durft niet te steken – daar ben je te laf voor – daar heb je geen courage voor. Je had courage. Die had je, toen je nog in je kracht was, om te ranselen as 't paard en ik 't verkeerd deeën, as 't paard en ik nukken hadden, as me hele lichaam pijn dee! En nou? En nou? 'k Heb met de roos gedanst, gedanst! – Voor hèm – voor hèm! Hou me tegen – hou me vast! 'k Lach om je, 'k gier om je, 'k zou 't om je kunne uitschreeuwe! *begint hysterisch te huilen*

ajust *zit een tijdje dompbewogen, dan moeilijk* In de laatste tijd – in de laatste jaren – heb je géén klagen gehad – heb je... – Na me val ben 'k – ben 'k anders geworden.

funny 'k Geef je geen antwoord!

ajust As 'k vroeger – vroeger – hardhands ben geweest – dan was 't – dan most 't – Dat zie je nog iedre dag – Mijn vader, mijn moeder hebben – hebben as 'k niet dorst – as 'k moe was – as 'k geen zin had – net zo de karwats gebruikt. In de laatste jaren heb ik nooit...

funny In de laatste jaren! Dat most 'r bij zijn gekomme!

ajust Je hoeft niet vrindelijk voor me te zijn – maar dat – maar dat...

funny Niemand houdt je tegen...

ajust Niemand houdt me tegen...

funny De deur is open.

ajust *knikt* De deur is open...

funny 'k Geef je drie dozijn kushandjes na!

ajust Waarom – waarom doe je zo gemeen...

funny Hèhè! Qu'il m'embête!

ajust As 'k je zeg – as 'k je zeg – dat 'k van je hou...

funny An me laars! Wel ja, sentimenteel! Wat heb 'k 'r an? Wat koop 'k 'r voor?

ajust *nijdig* Goed dan! Dan weet 'k wat 'k mot!

funny Dat heb je zo dikwijls geweten, man!

ajust As je terwijl 'k op ben die kerel hier laat komme...

funny Wat dan?

ajust Dan...

funny Dan – de zesde keer 't mes! En morgen de zevende keer! Bah!

af

zeventiende toneel

Ajust, Joep

ioep Auiust! Tiid! Hoor iii niet Auiust?

aujust *suffig* Is 'r gescheld?

joep Jim is zo dalijk af.

aujust Goed.

joep Je viool!

aujust Me viool?

joep Lieber Herr Jot, kan jij zonder viool spelen? Wie werd gestern begraben, Aujust?

aujust Gistere? De broer – van de juffrouw – waar we kamers hebbe...

joep Aujust jij bent verrückt!

aujust *suffig* ...Dat ben 'k

af

achttiende toneel

Funny, Joep

joep Nee, wat mein daar overkomt! Hij ies zó stom – zó een schaapskop! Dreimal vertel iek iem dat ien de vóórste wagen de dooie leit – en nou iek iem weer vraag, zegt-ie – de broer van die joeffrouw! – de broer van die joeffrouw! Hij gaat mein hele avond verderben!

af

negentiende toneel

Stalmeester, Funny

stalmeester Da ies de heer – ies niemand hier? Da ies de heer von der witte roos.

funny Is Aujust op?

stalmeester Nog nicht!

funny Laat 'm dan wachte. Waar is-ie?

stalmeester Hier nebenan.

funny Nebenan! Had 't zo'n haast? Zeg 'm morgen. Vandaag niet. As Aujust 'm ziet krijg je herrie!

stalmeester Na – natürlich! Aber als wij nog ein augenblikkie warte...

funny Wat sloof jij je uit? Wat lief van je! Laat je linkerhand is kijken – en je rechter...

stalmeester Auf ehrenwort nicht.

funny Engeltje! Rêve d'amour! Boodschapjes doen voor 'n witte roos - en oogjes als 'n duif!

stalmeester Reden Sie doch kein Schtos, gnädige Frau Aujust! Hat der grosze Schiller nicht gesagt...

Das Leben kurz... Die Reu ist lang – Ien mein jeugd – as iek noch parforce-toere-machte – hat sich ook mal eine rijke Gräfin in mij verliëbt – die hatte millione – und iek – bien zo dum gewesen...

funny Bloedje! Heb jij miljoentjes laten glippen?

stalmeester Auf Ehrenwort! Alle fatsoen ies dum – als man wat ouder ies. denkt man was bin iek ein

Luder gewesen – Millione komme nur eins! – Da begint die Musik!

funny Ga eerst effe kijke...

stalmeester Jawohl!

funny *in de draperie-opening* Vlug wat! *klapt ongeduldig in de handen, gaat naar de toiletschraag, poedert zich, kijkt nog eens in de opening*

twintigste toneel

Funny, een heer

een heer De stalmeester zei... Mag 'k?

funny Nee, je mag niet.

een heer Dat wil zeggen: ga zitten – steek 'n sigaret op – vlammetje – maak 't je makkelijk!

funny Da's wel brutaal...

een heer De chaiselongues zijn 'n beetje verdacht. Kan 'k 'r niet door zakken? Hahaha!

funny Als je beurs te zwaar weegt, ja, hahaha!

een heer Jij lacht gezellig.

funny Jij ook.

een heer Toen 'k de roos zag, is m'n hart...

funny Hou op over je hart. Da's zo flauw.

een heer Dank je.

funny Van dichtbij val je me tegen.

een heer Merci.

funny 'k Dacht uit de verte: 'n jong ventje en je heb waarachtig al grijze haren.

een heer Twéé. Die bewaar 'k voor de curiositeit. Sigaret?

funny Asjeblief.

een heer Vlammetje?

funny Asjeblief.

een heer Wilt u zelf uitblazen?

funny Wat charmant!

een heer U weet wat 'r op staat?

funny Susjt! 'r Wordt geapplaudiseerd! 't Nummer kan toch nog niet uit zijn? Nee – de muziek valt weer in.

een heer Romantisch! Bijzonder romantische escapade. Souperen we?

funny Ciel! Hemeltje lief! 'k Heb 'n blok an 't been.

een heer Ik – 'n gouden vijl.

funny Waar wou je souperen?

een heer Waar? Bijzaak! Hart hoofdzaak.

funny Je hart? Niet over hart praten – da's zo erg flauw, zo wee. Ik heb geen hart, heb 'r nooit een gehad – beter dat ie 't vooruit weet.

een heer Je sigaret trekt niet. *houdt de zijne bij* Zo. Twee zielen – één rook. Hou je vinger even zo. *glijdt er een ring aan*

funny Echt?

een heer Hahaha! Nee, vals.

funny Jawel! *krast tegen het vensterglas* Hij is goed. Ja daar lach je om. 'k Ben 'r al meer ingevlogen. Daar mag je me hand voor zoenen.

een heer Enkel je hand?

funny Pas op, niemeer? Wat eten we, as 'k soupeer?

een heer Je mag kiezen.

funny Sole au gratin... Patrijs... In geen jaren geproefd. Snak 'r na.

een heer Prachtvoetjes. Nee, zonder gekheid – me hart...

funny Als je nog eens van je hart praat, vieux charmeur...

een heer Vieux? Tweeënveertig! De twee curiositeiten gaan er voor de nuit-d'amour uit.

eenentwintigste toneel

Joep, de vorigen

joep *snel wenkend* Pas op! Pas op!

funny Filez! Vlug! Je vergeet je hoed! *de heer af* Zijn jullie klaar? Hoe kan dat? Je bent toch pas op!

joep Hij ies gek geworden, helemaal gek. Laat mij midden ien 't nummer staan – midden in 't nummer – zo toen-ie merkte dat die plaats in die loge leeg was!

funny Hier is-ie niet! As-ie geluisterd heeft... *ineens trotsig* Eh bien! Ça m'est égal! Hij mot 'r an wennen.

En anders! Va! Me jonge jaren verdoen! Alumette! *hij strijkt onrustig grondkijkend 'n lucifer af* Merci!

tweeëntwintigste toneel

Aujust, de vorigen

joep Bist wohl verrückt! Mot jij ein skandal maken ien 't poebliëk! Waarom bien jij vortgelopen?

aujust *dof* Omdat – omdat me kop ronddraaide – ik kon niet blijven – heb – heb me hoofd in 't water gestoke – om – om – 'k denk dat 'k kapot ga. – Is – is hij geweest?

joep Nee!

aujust Dat zal wel – dat – dat. *betast zijn hoofd* Is-ie geweest? Is-ie hier geweest? Ik vraag 't háár, niet jou!

Ga weg jij! – Dat is – dat is 'n zaak tussen haar en – en –

joep Aujust – morgen wor jij gekündigt – as je niet kalm wordt, haal 'k de Herr Director.

funny Laat ons maar rustig, Joep. Geen kwaad. 'k Ben 'r an gewoon. Drie jaar hoor 'k 'm zo as nou. – *driest* Hij is hier geweest. Eh bien? Nou weet je 't!

aujust *suffig, neerzittend* Zo. Die van – die van – de roos...

funnv Oui mon ami. *een stilte*

Joep wenkt haar of hij zal blijven. zij gebaart schouderophalend

Joep af

driëntwintigste toneel

Aujust, Funny

aujust Ik had je gezegd...

funny 'k Heb jou zo'n boel gezegd, dat je 't ene oor in, 't andere uit is gegaan. 'k Heb je gezegd dat 'k je beu ben, dik beu, dat 'k je niet meer luchten kan – en je blijft klitten – meevreten – je blijft me schaduw! 'k Steek 't niet onder stoelen of banken! Laat me los! Nom de Dieu, je bent zo bot as 'n stuk steen! Fiche moi la paix!

aujust Dan – dan ga 'k weg.

funny Asjeblief.

aujust Dan hoor 'k hier niemeer.

funny As je dat nou goed begreep – waren we klaar.

aujust Je wil niks meer van me weten?

funny *vingerknipperend* Pa ça!

aujust Als je eens op 'n dag 'n goed woord zei.

funny O! Dat van hem zou je 'r bij slikken?

aujust Hem? – Is – is... Da's waar. Hij is hier geweest. *opstuiwend* En je hebt 'm – je hebt 'm... Canaille!

Canaille, je bent nog niet van me af! *dreigend* As me ene hand niet sterk genoeg is, heb 'k me hakken nog. *grijpt haar bij de keel*

funny Laat me los – je doe me pijn – je doe me pijn, Aujust.

aujust Lang genoeg heb je me as 'n beest gesard!

funny Aujust, je doet me pijn! *wringt zich los*

aujust *zwaar hijgend op een stoel zakkend* 'k Most je vermoorden – 'k most je vermoorden – jij ben – jij ben...

funny ... En dan? En dan? Type de brute! In me graf zou 'k je nog haten! Nog haten! Lafbek – 'n vrouw durft-ie an!

aujust *dof* As 'k je pijn heb gedaan... wist 'k niet – wist 'k niet wat 'k dee – Dan – dan zal ik heengaan – dan trek ik vort.

funny Je kan blijven – je kan gaan – Ça m'est egal!

aujust Dan ga 'k vort!

funny Vort! Hij gaat vort! Wou je zo de straat oplopen, imbéciel!

aujust ...Nee – zo kan 't niet – eerst mot 'k me verklejen... *ze kijkt 'm kwaadaardig aan, loopt heen* As 'k verkleed ben – *suffig het hoofd in de handen wroetend* as 'k verkleed ben, trek 'k vort, trek 'k vort. *zijn hoofd zakt op de tafel. zijn rug beweegt in gesnik*

vierentwintigste toneel

Aujust, Joep

joep *klopt hem op de schouder* Du! Du! – Iek bien 't! – Joep! – Jij moet sofort bij de Director komme! –

Hoor jij niet, Aujust! Jij bint gekündigt.

aujust *afwezig* Ja. Ja.

joep Was iek gedacht heb – jij kan ophoepelen en – en je vrouw mag blijven.

aujust Ik – ik hoepel niet op zonder me vrouw – zonder me vrouw niet – ik zal vrage – of – of...

joep En jij wou – jij wou vort...

aujust Vort? Wie zeit dat 'k?... Nee, nee, nee... Alleen vort? Nee! Ik zal morgen beter werken... Beter... Ik was duizelig... ik zag niks... Ik wist niet... Vort? Nee. Dat, dat gaat niet... Dat gaat niet...

Joep haalt de schouders op, laat hem alleen. muziek valt in

ARTIKEL 188

EEN AKTUELE SCHERTS IN ÉÉN BEDRIJF

1905

DRAMATIS PERSONAE

frits kunst *burgermeester*

mevrouw kunst *zijn vrouw*

tol *gemeente-sekretaris*

de wet *wethouder van onderwijs*

stom *wethouder van financiën*

staal *kommissaris van politie*

jansen *bode*

de scherts geschiedt in een willekeurige provincieplaats van nederland. de auteur verklaart nadrukkelijk dat hij slechts fantastische burgermeesters en wethouders voor zijn geestesoog zag verschijnen, bij het baren dezer kunst-schepping

het kabinet van de burgemeester. in de achtergrond twee ramen, uitzicht gevend op een plein. eerste plan links een schrijfbureau, met boeken, sigaren en beeld der nederlandse maagd – derde plan links een deur. eerste plan rechts een deur, tweede plan rechts een telefoon, derde plan rechts een kast. in het midden van het toneel een grote tafel

eerste toneel

Mevrouw Kunst, Jansen

Jansen draagt een stapel boeken uit de rechter deur, legt die op tafel, kijkt ze in

mevrouw kunst Is de burgemeester niet hier?

jansen *verschrikt* Nee, mevrouw.

mevrouw kunst Waar is meneer dan?

jansen Op de sikkretaire, mevrouw. Hele drukte geweest – zes paar getrouwd – rapporten van de politie...

mevrouw kunst Ja, ja. 'k Zie wel hoe druk 't is. Weet de burgemeester dat jij hier boekjes staat te lezen?

jansen Ojee, u most de stapel zien – daar zou u van schrikken! 'k Mot 'r nog méér halen.

mevrouw kunst *een paar boeken opnemend* 't Is wat moois! *lezend* «De rode brug of de nacht van de dertiende november» ... «Fijne beschuitjes» ... «Kleine mensen» ... «Dertig zilverlingen» ... «Ces Messieurs» ... «De juffrouw van Maxim» ... «De roovers» ... Nou, nou! Is 'r ergens inbraak geweest?

jansen Nee mevrouw. Allemaal officiële stukken voor de Raad...

mevrouw kunst Jawel Jansen! 't Is goed hoor! 'k Zal met de burgemeester een hartig woordje spreken.

Berg 't maar gauw op! *gaat naar de deur, keert terug* Geef dit pakje an meneer – hou je mond maar – 'k verlang niks te weten – meneer moet dadelijk kiezen – de kleermaker komt over 'n uur. *gaat naar de deur, keert terug* En zeg an meneer dat 'k de hond níét meer in huis wil hebben! De goeie looper staat vol poten. 'r Zal hier in 't stadhuis wel 'n plaatsje zijn! *gaat naar de deur, keert terug* En of meneer «asjeblief» z'n avond vrij houdt. We zijn op thee gevraagd bij... Nee zeg maar niks – dat breng je tòch verkeerd over. 'k Kom zelf wel over 'n half uur. *gaat naar de deur, keert terug* Maar van dat pakje met stalen onthou je! Vooral niet vergeten: meneer moet dádelijk, dádelijk uitzoeken, en niet in de donkere kleuren. Heb je me goed verstaan?

jansen En niet in de donkere kleuren...

mevrouw kunst En dat de kleermaker op antwoord wacht.

jansen En dat de kleermaker op antwoord wacht...

mevrouw kunst Goed. Goed.

af

tweede toneel

Jansen, gemeente-sekretaris Tol

tol *door linkse deur* Zijn dat àl de manuscripten? *bergt folianten in de kast*
jansen Nee, meneer de sikkretaris.

tol Schiet dan wat op. 't is al één uur – om twee begint de raadszitting.

Jansen af door rechter deur

derde toneel

Tol, kommissaris van politie Staal

staal *door linker deur met een boek in de hand* Burgermeester...

tol Ik ben 't, kommissaris.

staal Da's jammer. Maar misschien...

tol Scheelt 'r wat an? Ben je niet goed in orde? Je ziet 'r uit, alsof je niet op je bed bent geweest.

staal Dat ben 'k ook niet – 'k sta gewoon in m'n schoenen te duizelen. *valt slap op een stoel* 'k Mot effe
zitten.

tol Glaasje water?

staal Asjeblief! *drinkt gulzig* En nòg een asjeblief! *de sekretaris schenkt in, Staal drinkt bevend* 'k Dacht
zó, da'k van me stokkie ging.

tol Wat is 'r dan gebeurd?

staal 'n Beetje harder. Denk an me ene oor.

tol *luid* Wat of 'r gebeurd is!

staal Gebeurd! Gebeurd! Dat houdt niet één kommissaris van politie uit! Weet ú wat Polubus is? Nee?

Dacht 'k wel! En Cadmus? En Delphis? En Kreon? En, en... Da's goed om iemand na Merenberg te
helpen! Honderd van zulke vragen kan 'k stellen, meneer! Tweehonderd! Driehonderd! Duizend! *de bode*
draagt een nieuwe stapel boeken aan, gaat weer heen As 'k één ogenblik had kennen denken, meneer de
sekretaris, toe 'k me anstelling kreeg, dat 'r zoveel van die dingen, die beroerde dingen op de wereld
geschreven zijn, dan was 'k liever gewoon politieagent geworden! *driftig* Da's geen doen! Da's erger as
iemand de duimschroeven aanzetten! *driftiger* Dat kletst van, van, van Ismeen en Pluto en
Jupiter! 'n Dronken kerel die je van straat opneemt en in de bak zet, praat gezonder taal! *de bode legt een*
derde stapel op tafel, gaat heen Da's nog lang niet alles! 'k Heb gewoon 'n gevoel of 'k lood in me
hersens heb!...

tol Je kan toch niet verlangen, kommissaris, dat meneer de burgermeester, die tot over z'n oren in 't werk zit
– zo pas weer zes paar getrouwd, zes! – dat-ie zelf al die prullen leest? Daar zouden de gemeentebelangen te
veel onder lijden! Niewaar?

staal Dat weet 'k wel. 'k Zeg ook niet nee, as de burgermeester opdracht geeft, maar alle duivels...

tol *gestreng* Je weet, kommissaris, dat 't ministerie...

staal Neem me niet kwalijk, meneer!... 't Valt uit me mond... 'k Heb in Indië, toe 'k nog sergeant van de
marechaussee was, voor heel wat hetere vuren gestaan – 'k ben 't eerst boven op 'n benting geweest,
waartegen niemand op durfde – 'k heb niet voor niks de orde op m'n borst – en 'n kapot oor – van 'n kogel
die d'r misschien nòg in zit – maar bij zo'n benting van hersen-pijnbanken. *tot de bode, die 'n nieuwe*
stapel binnen brengt Smit maar bii! 'r Ziin 'r nog meer! – bii zo'n barrikade van levend vergift. van

zielebederf en schending van de openbare orde, voel je je zo brani, as 'n opgeslokte baars in de maag van 'n snoek!

tol Je bent 'r nou toch door, wat brom je dan nog na!

staal Harder! 'k Geloof al z'n leven dat de kogel door zoveel geleerdheid ineens – an 't rollen is geraakt.

tol *luider* Je bent 'r nou toch door!

staal Maar hoe! Ten koste van m'n gezondheid, m'n nachtrust! U had vannacht me vrouw moeten horen, toe 'k bij 'n eind kaars dat ding, dat ding – hoe hiet 't ook weer?... Edipus! Koning Edipus! – van hoe hiet-ie – van – van... Sofokluts – hoe verzinnen ze de dievennamen! – toe 'k vannacht bij 'n eind kaars die detective vuiligheid van bloedschande, meneer, ja bloedschande meneer, en van uitgestoken ogen, meneer, heb motten slikken! Me zoon van zes maanden lei te schreeuwen en te blerren – me dochter van twee huilde de burens bij mekaar – En dan me vrouw, me vrouw! Die riep om de vijf minuten of 'k na bed kwam en de kaars uitdee! En 'k was pas op de helft! 'k Zat me zelf en me vrouw en me schreeuwende kinderen te verwensen...

tol Kommissaris onder dit ministerie houen we niet van...

staal Neem me niet kwalijk, neem me niet kwalijk! 'k Ben pas om vier uur onder de wol gekropen. Om vier uur. Terwijl 'k om zeven weer dienst had! En die drie onnozele uren heb 'k niks anders voor me ogen gehad, as de schandalen, de zonden, de gruwelen die vorige ministeries as paddestoelen hebben laten groeien. Nog 'n glas water, asjeblief...

tol *inschenkend* We hebben 'n zware taak, kommissaris.

staal Me hele maag is van streek.

tol Voor 't welzijn der mensheid.

staal 'k Heb nog geen tijd gehad om me te laten scheren!

tol Beter een baardige kin dan 'n bedorven gemoed, kommissaris.

staal As ik burgermeester was, sapperde...

tol Kommissaris dat is de derde keer...

staal Met uw permissie, sapperde... is geen vloek.

tol Kommissaris, 't neemt 'r de <<schijn>> van aan. Onder dit ministerie moeten alle ambtenaren voorgaan, zelfs de <<verbasteringen>> van vloeken vermijden! Of wou u beweren dat 't woord dat u daar voor de derde maal ontviel, 't woord dat met een s begint – 'n schone betekenis kan hebben? Nee, niet dieper op doorgaan! Asjeblief niet! En laat me even alleen. 'k Heb nog te werken. We zullen u dadelijk roepen.

staal Zoals u wil. Nog twee zulke nachten en ze kunnen me vrouw pensioeneren! Da's niet teveel gezeid! Nee om de... om de... om de lieve vrede niet.

af door rechter deur

vierde toneel

Burgermeester Kunst, sekretaris Tol

kunst Goeiemiddag! Zijn de andre heren 'r nog niet?

tol Nee burgermeester.

kunst *zijn geklede ias verwisselend met 'n kantooriasie* Je neemt me niet kwaliik. sekretaris. dat 'k onze

konferentie 'n beetje huiselijk opvat – 'k heb de minder goeie gewoonte, als 'k schrijf, m'n pen aan de mouw van m'n jas af te veegen. En daar heeft m'n vrouw bezwaren tegen.

tol *lachend* Ja, ja!

kunst *lachend* Ja, ja! Verleden week nog heb 'k in verstrooidheid 'n lichtgrijze kolbert met 'n heel spinnenweb betekend! Daar stuift de geduldigste vrouw bij op! De mijne is geduldig, 'n toonbeeld van geduld. Zo. 'n Sigaar? Daar staan lucifers. *neerzittend* Wat zegt u van zo'n berg toneelschifturen? We worden belegerd. 'r Gaat geen dag voorbij of ze willen hier onder de naam kunst de gemeente <<bezoedelen>>. *op z'n horloge kijkend* Eén uur, waar zitten de heren?

vijfde toneel

De vorigen, bode Jansen

jansen Burgermeester, heb u 't pakje gevonden?

kunst Welk pakje?

jansen Dat mevrouw u heeft gebracht – 't ligt op uw bureau. – Stalen van de kleermaker, burgermeester – of u dadelijk wou uitzoeken.

kunst *ongeduldig* Heeft dat zo'n haast! Ga maar, ga maar!

jansen En niet in de donkere kleuren, most 'k nog zeggen.

kunst Ga maar, ga maar!

zesde toneel

De burgermeester, de sekretaris, wethouder De Wet, wethouder Stom

kunst *het pakje openmakend* Da's weer iets voor 'n vrouw! Stoffen voor 'n pak kiezen, als je niet uit 't werk weet te komen. Help 'ns 'n handje, sekretaris. *spreidt de stalen op de tafel*

tol Zouen we niet liever eerst, burgermeester...

kunst Of we niet liever zouen? Je heb makkelijk praten, sekretaris, prachtig praten, goddelijk praten! Jij ben niet getrouwd – zodra je getrouwd ben, heb je niet liever te zouen, hahaha! Wat zeg je van dit stoffie? –

Lief, hè? – Maar 't mag niet in de donkere kleuren! En als ik licht neem, zo'n grijs blokje als dit, veeg 'k in minder dan geen tijd inkt op de mouw, hahaha! 't Huwelijk, sekretaris, is 'n uitvinding die...

de wet Middag, heren!

kunst Middag, mijnheer de burgermeester. 't Lijkt hier hier wel een venduhuis.

de wet Ja, ja, burgermeester heeft 't druk.

kunst Ga zitten, ga zitten! De heren zijn niet op tijd. En wethouder Pieneman?

stom Pieneman is na de paardenmarkt, burgermeester. – 'n Sigaar? – Daar zeg 'k niet nee op.

de wet Nou, da's weer zo'n fijne pannetella as laatst. Zo fijn hoef ik ze in me winkel niet in voorraad te houden. hèhèhè! Ze zouen ze maar in stukjes breken en d'r van druimen. hèhèhè! Waar of niet sekretaris!

kunst Schuif de boeken maar 'n beetje opzij, Stom, als ze je hinderen. Kwart over een. Ja, we moeten beginnen. Anders pruttelt de Raad. Zouen we de kommissaris van politie 'r dadelijk bij roepen, sekretaris, of willen we wachten tot we zo ver zijn? *doorzoekt de stalen*

tol Nou, burgermeester, 'k zou 'm nog maar even laten wachten. De man steekt toch overal z'n neus te veel in!

de wet Goed gezeid, sekretaris. Daar heb 'k ook nog 'n woordje over te spreken. Gisteren, burgermeester, heeft-ie godbeterme...

tol 'k Wou er de wethouder van onderwijs beleefd attent op maken, dat zo'n stopwoord minder gewenst is.

de wet *nijdigjes* Wat is minder gewenst?

tol Die uitdrukking die u daar gebruikte.

de wet Burgermeester, heb ik of heeft de sekretaris 't woord?

kunst *stalen zoekend* De wethouder van onderwijs heeft 't woord, sekretaris.

de wet O zo! Gister heeft-ie mijn dienstmeid bekeurd, omdat ze om half elf – om half elf in de avond, burgermeester – terwijl 'r geen kip op straat was, 'n kleed stond uit te kloppen. Dat heeft geen pas! As 'k wethouder ben, ben 'k geen kwajongen.

kunst Waarom doe je 't ook zo laat?

de wet Omdat 'k tot kwart over tien volk in de winkel gehad heb – omdat me stoep me eigen terrein is, omdat... *nijdigjes* Ik as oudste wethouder hoef door de kommissaris van politie niet op me vingers getikt te worden!

kunst We zullen 't onderzoeken. *legt een staal afzonderlijk*

de wet Ja maar, burgermeester...

stom Ik vraag, burgermeester, of 'n bekeuring van de dienstmeid van De Wet op de stoep van De Wet, of op de stoep van de gemeente, dat laat 'k in 't midden, of dat thuis hoort in de vergadering van burgermeester en wethouders?

tol Nee, dat hoort 'r niet thuis.

de wet Alles hoort 'r thuis.

stom Dat zit! Dat zit!

kunst *klopt* Mijne heren! Mijne heren! Mag 'k de heren verzoeken d'r mond te houen? Zo, nou verstaan we mekaar. *hij klopt* Mijne heren, ik heb 't nodig geacht om nog even vóór de raadsvergadering met elkaar te spreken. Zoals u bekend is, heb 'k me veroorloofd en zulks met uw aller toestemming, om 't verderfelijk toneelstuk «Allerzielen» van een zekere ongunstig-bekend staande Heijermans...

de wet Nou wou 'k alleen maar opmerken, burgermeester... dat mijn 't woord ontnomen wordt over 'n bekeuring die niet te pas komt, om ú te laten spreken over ongunstig bekend staande personen die...

kunst *klopt* As de wethouder van onderwijs me niet in de rede gevallen was, zou-ie gehoord hebben dat genoemde «ongunstig bekende persoon» ná verbod van 't stuk, waarvan enkel de naam in 't hele land ergenis gegeven heeft, bezig is ons kollege in opspraak te brengen. In 'n aantal «paganistische» bladen, mijne heren, heeft men mijn recht betwist om artikel 188 van de gemeentewet in toepassing te brengen. Daar is 't niet bij gebleven. Niet alleen dat ons straks in de raad 'n interpellatie wacht, maar in de laatste veertien dagen heeft de schouwburgkommissie, ongetwijfeld om uw kollege en zijn voorzitter te «tergen», een hele reeks toneelstukken van andere even ongunstige of nog ongunstiger te boek staande individuen willen doen opvoeren. De kommissaris van politie, mijne heren, aan wie ik opdracht gegeven heb, om deze stukken voor mij te lezen en om informatie in te winnen over de «vervaardigers», zal ons zo dadelijk rapport uitbrengen. Als hoofd van de politie ben ik over het verbieden van toneelstukken aan «niemand». ook aan u

geen verantwoording schuldig, maar omdat de raad tot heden 'n verderfelijke subsidie aan de schouwburg toestond, en die subsidie bij de interpellatie natuurlijk ter sprake zal worden gebracht, zal 't mij aangenaam zijn, mijne heren, met u tot eenstemmigheid te komen, want mijne heren... *zich in de rede vallend* Stom, doe me 't genoeg en pluk niet zo an de stalen van de kleermaker! Waar heb je 't grijze blokje gelaten? stom 'k Heb geen blokje gezien, burgermeester.

kunst 't Lag 'r toch boven op! Mooi zo! Nou kan 'k wéér uitzoeken.

de wet Burgermeester, u zei daar zo net, dat as hoofd van de politie an niemand over artikel...

tol Artikel 188...

de wet Artikel 188 – dat wist 'k zelf wel – verantwoording schuldig is. Daar wou 'k wel wat meer van weten.

kunst *ongeduldig* 't Is zoek! Dan strakjes maar! Heb je 'n gemeentewet bij de hand, sekretaris?

tol Alsjeblief, burgermeester!

kunst Zoek u artikel 188 'ns op!

tol 188! 188! 188! – Ja, als u niet luistert, is 't niet nodig dat 'k voorlees.

de wet Hindert 't u as 'k me sigaar opsteek?

tol 'k Dacht...

de wet U hoeft voor mij niet te denken, sekretaris. Daar zorg 'k zelf voor.

tol *lezend* «De politie over de schouwburgen, herbergen, tapperijen en alle voor 't publiek openstaande gebouwen en samenkomsten, openbare gemakkelikheden en, *schuchter* openlijke huizen van ontucht behoort aan de burgermeester. Hij waakt tegen 't doen van met de «openbare orde of zedelijkheid» strijdige vertoningen.»

de wet Da's niet duidelijk, da's lang niet duidelijk.

tol *korzelig* Wät is niet duidelijk?

de wet 'k Heb 't tegen de burgermeester en niet tegen u. Ben ú voorzitter of is 't de burgermeester? Ik zeg, burgermeester, dat, dat je op mot passen om je vingers niet te branden, want 'r staat, as 'k 't goed heb verstaan – goed verstaan en de sekretaris da's twee – de politie over de schouwburgen, over de schouwburgen is an de burgermeester. We hebben hier maar één schouwburg!

tol Mooi zo!

de wet Wat is 'r mooi zo?

tol Ik zeg enkel mooi zo. Dat mooi-zo schijnt de wethouder van onderwijs te hinderen. De vorige vergadering heeft u ons ook zo'n half uur opgehouden met niemandalletjes, met rozijnen die geen krenten of krenten die geen rozijnen waren.

de wet Voorzitter, ik teken protest an tegen 'n «persoonlijk feit». De sekretaris maakt altijd toespelingen op me zaak, burgermeester, 'n zaak waarop de hele gemeente trots is! Ik vraag: staat 'r schouwburgen of schouwburg?

kunst Wethouder De Wet, «ik» heb alleen te waken tegen 't doen van met de openbare orde of zedelijkheid strijdige vertoningen. De rest is bijzaak.

stom Natuurlijk! Herbergen, tapperijen, huizen van ontucht, schouwburgen, da's één pot nat.

de wet Ik zeg nog is dat 'r schouwburgen staat...

kunst Ja, ja, dat hebben we gehoord. Denk 'r an De Wet dat 't over half twee is. Alvorens 'k de kommissaris van politie doe binnenkomen, mijne heren, wou 'k u nog medelen, dat ik gisteren 'n brief heb geschreven aan zijn excellentie de minister van Binnenlandse zaken, om 't advies van zijn excellentie te vragen over de opvatting die ziin excellentie van artikel 188 heeft. Ik heb ziin excellentie verzocht mii

zo mogelijk voor tweeën uit de Haag op <<te schellen>>.
stom Da's 'n prachtige inval, burgermeester.
kunst Ja, al zeg 'k 't zelf, 't was 'n gelukkige ingeving. Als de heren de massa manuskripten, die naar 'k hoor in alle plaatsen van 't land tot <<verderf van de natie>> worden toegelaten èn gespeeld, als de heren die massa enkel aan de buitenzij bekijken, zullen ze begrijpen, hoe groot onze verantwoordelijkheid is en dat wij tegenover de gemeenteraad als een rots staan, als 'n door de baren omspoelde rots, wanneer we de <<morele steun>> hebben van het hoogste gezag. Nee, mijne heren, neen: <<zij zullen het niet hebben, ons oude Nederland! Het bleef bij alle ellende Gods en der vaders pand...>>
tol *geestdriftig* <<Zij zullen het niet hebben, de goden van de tijd! Niet om <<hun>> erf te wezen, heeft God het ons bevrijd!>> *zacht handgeklap der anderen*
kunst We worden dus straks uit Den Haag opgescheld mijne heren...
stom Bravo! Bravo!
de wet En dan mot u de minister meteen vragen, of ik geen gelijk heb met schouwburgèn èn...
kunst *schellend* As 'k je 'r gelukkig mee kan maken!...
de wet 'r Is hier geen sprake van gelukkig maken, burgermeester, maar van 't uitleggen van de wet. Ze zouden kennen procederen tot voor de Hoge Raad.
kunst Dat zouden ze niet, wethouder! In artikel 188 sta 'k zo onschendbaar als de koningin zelf. 'r Is geen hoger beroep op <<mijn>> uitspraak!
de wet Ja, as 'r geen hoger beroep is...

ZEVENDE TONEEL

De vorigen, bode Jansen

kunst Wil je de kommissaris verzoeken, bode!
jansen Asjeblijf burgermeester. *bij de deur* Denk u an de stalen, burgermeester?

ACHTSTE TONEEL

De burgermeester, de sekretaris, wethouder De Wet, wethouder Stom, de kommissaris van politie

kunst Willen de heren 't genoeg doen mee te zoeken of ze 't grijze blokje niet zien? 'k Had één van de hoeken omgevouwen. Ligt 't niet tussen de boeken, Stom?
tol Dit is ook wel 'n lief ruitje, burgermeester.
kunst Daar houdt m'n vrouw niet van.
de wet Nou, ik nam dit. Da's degelijk en sterk. Niet te dik, niet te dun.
staal Tot uw orders, burgermeester. *draagt een pak boeken*
kunst Ga zitten Staal, en wacht 'n ogenblikje.
de wet Dat neemt zo gauw geen smet an. En je ken 't laten keren. Daar let ik altijd op. Eerst an de voorkant dragen. Dan an de achterkant – as 't gekeerd is. En voor de derde maal stomen of verven. Daar heb ik 'n agentuur van. burgermeester.

kunst Gaat dat?

stom Of 't gaat? Wat <<ik>> hier draag, <<is>> geverfd. Zo goed as nieuw, hè?

staal En wat kost dat, De Wet? 'k Heb 'n jurkie van me dochter...

de wet Jij hoeft na de bekeuring niet meer in mijn winkel te komen.

staal *nijdig* Wel wat – wel wat drommel...

kunst *klopt* Tot de orde, mijne heren. – 't Is geen kwaje keus, De Wet – Tot de orde! – Dat leg 'k apart. –

Tot de orde! – Kommissaris, 'k heb de heren al ingelicht. Is 't rapport klaar? Ja? Waarmee beginnen we?

staal Met 't spoedeisende, burgermeester. De schouwburgkommissie heeft in de laatste week een

aanbieding gekregen van <<'t Haarlems Toneel>>, om op te voeren <<De Koopman van Venetië>> van zekere

Schaakspeer, vertaald door zekere Burgersdijk – en als we dát niet willen dan <<Faust>> van zekere – hoe

hiet-ie? – van zekere Go-eete en van zekere Ten Kate. Dat wou 't gezelschap van – hoe hieten die

kommedianten? – van <<Van Eysden>> uit Rotterdam...

tol Meneer de burgermeester, ik stel voor, éérst de aanvragen uit Haarlem af te handelen.

stom Ik ondersteun 't amendement, burgermeester.

kunst Dan breng je eerst rapport uit, kommissaris, over, over...

staal Over <<De Koopman van Venetië>>. Burgermeester en wethouders van de gemeente, ik heb dat zaakje

gistere-nacht bij de kaars gelezen – 'k mag tussen hakies wel zeggen, dat 'k in de laatste veertien dagen

meer as twee pak stearine in buitengewone dienst heb verbruikt...

de wet Dat ken 'k getuigen – hij heeft ze bij mijn gehaald.

staal De opvoering van dat zaakje, mijnheer de burgermeester, mot 'k beslist afrajen.

kunst Waarom, kommissaris?

staal Omdat, burgermeester, Cohen en Davids en Augurkjeskruier en zoveel meer ingezetenen, die as

fatsoenlijke burgers leven, en niemand 'n stro in de weg leggen, voor d'r hoofd worden gestoten, in

opspraak worden gebracht door 't verhaal zal 'k maar zeggen, van 'n koopman die as-die zijn centen van

'n schuldenaar niet krijgen ken, 'n pond vlees uit die man z'n buik wil snijen.

stom Wie is die gek die dat in mekaar heit gezet?

staal Zekere Schaakspeer, 'n Engelsman.

de wet Verwondert me niks van 'n Engelsman. Na de moord op de Boeren is 'n Engelsman tot alles in

staat! 'n Pond vlees uit iemand z'n buik snijen...

stom En dat omdat-ie z'n centen niet krijgen ken! Dan zou ik voor geleverd brood 'n pond vlees motten

snijen uit de buiken van... *wil op z'n vingers gaan tellen*

de wet En ik, hèhèhè! Dan liep minstens 'n kwart van de gemeente met 'n gat in d'r buik! Hèhèhè! Wat 'n

inval!

staal En de slechte praat, meneer de burgermeester, de verkeerde praat, de nonsensikaliteit!... Hier heb 'k 'n

stukkie angeschrapt. Daar vraagt die koopman, *lezend* <<Heeft 'n jood geen ogen? Heeft 'n jood geen

handen? geen armen, geen benen – alsof we dat niet weten! – geen gevoel, geen begeerte, geen

hartstochten? Wordt hij niet gevoed door 't zelfde voedsel, verwond door dezelfde wapens, bezocht door

dezelfde ziekten – asof we dat niet weten! – genezen door dezelfde middelen, warm en koud door de

dezelfde winter en zomer, as een christen?... As een jood door een christen beledigd wordt, wat moet, naar

christenvoorbeeld, zijn lijdzaamheid wezen? Wel wraakzucht! Het boze, dat gij lieden mij leert, dat wil ik

doen...>>

tol Meneer de burgermeester, ik geloof dat 't ons as ernstige mannen niet past om die wartaal, dat opzetten

van iood tegen christen. dat opzetten van christen tegen iood onder 'n ministerie dat de <<liefde>> predikt.

langer aan te horen.

stom 't Is een schande! 't Is een schande!

kunst Neem je blauwe potlood 's, kommissaris. Zouen we dat endje en dat snijden van 'n pond vlees uit die buik niet kunnen schrappen, mijne heren?

staal As u begint te schrappen, burgermeester, blijft 'r van 't hele zaakje niks over. 't Hangt as droog zand an mekaar. Op me woord van werachtig, middenin ben <<ik>> in slaap gevallen...

kunst Dan maar artikel 188, heren?

tol Natuurlijk!

de wet En hoe!

stom As ik hoofd van de politie was, stelde 'k 'n vervolging in. Hoe durven ze de <<godsdienst>> zo te beledigen!...

kunst Verder, kommissaris!

staal Jawel! Ja, da's zeker!

kunst 't Volgende!...

staal Ja, 't is bar...

stom Hij verstaat u niet, burgermeester.

kunst *hard* Verder, kommissaris!

staal Effen zoeken. – Ah! – <<Faust>> van zekere Go-eete. Waar heb 'k 't genoteerd! Sapperde... Neem me niet kwalijk! – Present. – Da's de historie, burgermeester, van 'n meissie, dat met de hulp van de duivel in eigen persoon, verleid wordt, d'r moeder vergiftigt en d'r kind vermoordt! – Is 't welletjes? – Ze zoenen mekaar in 'n priedeel, dat je 'r naar van wordt – en as de broer, de broer van dat schepsel, dat nog te slecht is voor 'n doorgangshuis, achter 't schandaal komt, dan roept-ie – waar heb 'k me tekentje? – wat drommel waar staat 't? – dan roept-ie: Margaretha, je bent... *fluistert de burgermeester en om beurten de anderen iets in 't oor*

de wet Dat ken 'k niet geloven, burgermeester!

staal *geeft hem 't boek* Asjeblief! *het boek circuleert*

tol Ik moet zeggen, meneer de burgermeester, dat 'k verslagen zit en <<diep ontroerd>> ben over zoveel <<bederf>> in de tijd.

kunst We zouen met 't <<blauwe potlood>>...

staal *opgewonden* 't Blauwe potlood burgermeester, 't blauwe potlood helpt geen zier! 't Wordt je groen en geel voor je ogen, terwijl je leest! Asjeblief, hier heb je 'n brok, dat in de hemel speelt en waar onze lieve Heer zelf op de planken komt.

de wet Dat kan niet!

stom Nee, kommissaris, nou overdrijf je.

tol Brengt 't gespuis onze lieve Heer – in de hemel – op de planken?

staal Wil je 't horen? Nou spreekt de Heer... <<De mens moet steeds door werkzaamheid ontwikkelen; de rust verslapt, maar daarnaar hunkert hij: dies geef ik hem 'n metgezel terzij, die, duivel als hij is, hem drijven moet en prikkelen.>> Meer zeg <<ik>> niet. Da's in 't ding <<Faust>>... *een algemene stilte* Willen de heren nòg meer weten?

tol Artikel 188!

de wet Artikel 188!

stom Artikel 188!

kunst Dan is ook dit <<godslasterend>> stuk verboden.

stom Enkel verboden, burgermeester? Doet

u 'r niks méér tegen? Vergeet u dat ook 't ander deel van de bevolking rechten heeft? <<Wanneer er een zekere juni-gebeurtenis in het zicht is, dan sta ik voor niets in!>> Enkel verbieden, foei!

staal Ik zou ze bekeuren – ik zou ze voor de rechter slepen!

de wet Bekeuren! Bekeuren! Hij staat met bekeuren op en gaat met bekeuren naar bed! Wat win jij met 'n bekeuring! Jij hebt gisteravond mijn dienstmeid bekeurd! – Hèhèhè! – Jij bekeurt as 'n dolle stier!

staal Dat most 'k, wethouder, dat most 'k tot me spijt.

kunst Nou, kommissaris, je had wel 'n beetje door de vingers kunnen kijken. Wethouder De Wet is geen kwaadwillige...

staal Ik kon niet studeren, burgermeester, terwijl ze an 't kledenkloppen waren. Toe heb 'k eerst – voor de <<belangen van de gemeente>> – ik zat bij me kaars – beleefd verzocht niet te kloppen, en toe.

de telefoonschel gaat over. een plechtig zwijgen

kunst Interkommunaal! Interkommunaal! Mijn heren, Binnenlandse zaken...

stom 't Ministerie...

staal Zal ik even vragen, burgermeester? *luistert aan het toestel* Hallo? Ja? *verheugd* Ah! – Burgermeester,

't ministerie van Binnenlandse zaken! *allen staan eerbiedig op; de burgermeester trekt zenuwachtig zijn kantoorjasje uit, schiet snel in de geklede jas, snelt op het toestel toe, luistert met verrukt gezicht* Hallo!

Jawel, excellentie! *buigt diep. de anderen buigen in reflex mee* Ja, met de burgermeester, excellentie.

buiging Ja zeker, excellentie. O, is u pas uit Brussel terug? *luistert*

de wet *fluisterend* Wat zeit-ie burgermeester?

kunst *trapt ongeduldig met een voet achteruit, om hem tot zwijgen te manen* Dus mijn opvatting van artikel

188 is juist, excellentie? Voortreffelijk, zegt u, excellentie? O, u is wel vleierend! *diepe buiging, die door de*

anderen meegebogen wordt Heeft u nog 'n ogenblikje, excellentie? Ja? – We hebben nog aangeboden

gekregen 'n stuk, waarin 'n joodse koopman aan 'n schuldenaar, excellentie, 'n pond vlees uit z'n buik wil

snijden! Wat zegt u? – Klassieke plunje? – *zich snel omkerend* Zijne excellentie zegt <<klassieke plunje>>

mijne heren! *weer luisterend* Uitstekend, excellentie! En dan nog 'n stuk, excellentie, van 'n meisje, dat d'r

mama vergiftigt, 'r kind vermoordt – in datzelfde stuk, excellentie – 'k schaam me bijna 't u te rapporteren –

wordt de Heer, in de hemel, <<sprekend>> ingevoerd. Verbieden? Laat u ons de vrije hand? *buiging* Ja

excellentie, wij zullen artikel 188 handhaven! Slechts over onze <<lijken>> heen zullen ze er aan tornen! Wat

zegt u? Mogen we Buitenlandse zaken – ekskuseer Binnenlandse! – wat zegt u? – Buitenlands, Binnenlands

't zelfde? – heel goed, hahaha! – mogen we u op uw <<eenzame post>> zo dikwerf opschellen als 't in <<'s

lands belang>> noodzakelijk is? Daar zal 'k graag gebruik van maken, excellentie. Uw dienaar, excellentie,

uw dienaar! *wrijft zich vergenoegd de handen. plechtig zwijgen. langzaam gaat hij zitten* <<Mijne heren, de

zitting duurt voort.>> Zijn excellentie zendt zijn beleefde groeten aan 't dagelijks bestuur dezer gemeente. *zij*

buigen allen Die twee <<lorren>> zijn geketst, kommissaris. Verder.

stom Is 't wel nodig, burgermeester, om nòg meer te horen? Zouen we 't niet aan de kommissaris van politie overlaten?

kunst Mijne heren, ik heb 't volste vertrouwen in onze uitstekende kommissaris, die zoveel nachten voor het

<<welzijn der gemeente>> geofferd heeft, maar bij de interpellatie, die ons in de raad wacht, dient ons hele

dagelijkse bestuur solidair te zijn en behoorlijk onderlegd. Kommissaris...

staal Ingekomen het verzoek van de schouwburgkommissie, om door 't kommediantengezelschap <<Van

Eysden>> uit Rotterdam te laten opvoeren het stuk <<Monnevanne>> van zekere Maurits Matterlink.

kunst 'n Beetie vluogger. kommissaris!

staal Burgermeester, ik mot eerlijk bekennen, dat 'k 'r niet goed mee voor de dag durf te komen. Da's 'n krimineel stuk, <<onkuis, gemeen, allerliederlijkst!>> As sergeant van de marechaussee in Indië zou 'k 't me manschappen niet hebben voorgelegd, nee, om de donder niet... Neem me niet kwalijk! – Stel je de onzedelijkheid voor, burgermeester! 'n Juffrouw met niks an, met geen korset an, met geen flanelletje an, met geen kousen an, met geen hemd an...

tol Burgermeester, ik protesteer tegen de taal van de kommissaris van politie. Ik vind 'm meer as ergerlijk, dat 'n kommissaris...

de wet Dáár most 'n bekeuring voor bestaan!

stom *met de vingers in de oren* Ik heb niet geluisterd.

kunst Kommissaris, 'k wou je beleefd verzoeken, niet op die manier voort te gaan.

staal Tot uw orders, burgermeester... Nee, met niks an, 'n juffrouw helemaal...

kunst *driftig* Ophouen, ophouen, kommissaris! We zijn niet benieuwd naar de bijzonderheden.

staal Dan mot u dat eerder zeggen, burgermeester.

kunst 'k Zeg 't al tweemaal.

de wet 'k Mot haast aannemen, burgermeester, dat de kommissaris ons 'n beetje ongepast voor de mal zit te houen, want al is de tijd <<verdorven>> al is 't toneel 'n <<kanker in de maatschappij>>, dan geloof 'k nog niet, dat ze zo iets schandelijks in andere plaatsen hebben <<toegelaten>>.

staal *die met de hand aan het oor gretig heeft zitten luisteren* Burgermeester, dat mag 'k niet laten passeren! – Waar staat me tekentje? – Asjeblijf! Boter bij de vis! – Bladzijde 19: <<Doch ten teken van overwinning en van overgave eist hij dat zij alleen kome en>> – nou zit me 'n krop voor me keel – <<ik>> ben 't niet die 't zegt, da's die <<Matterlink>>! – <<dat zij alleen kome en zij naakt zij onder hare mantel.>> – Nou? – In 't hele bedrijf babbelt ze zo bij 'n <<soldaat>>!

stom En?

tol En niks!

de wet Daar zit 'k krom van, burgermeester.

kunst Ik ook.

een lange stilte

stom Waarom doen we as 'n kudde schapen? Artikel 188 en basta!

kunst Ja, ik ben ook bereid artikel 188 te zeggen, maar als we zo doorgaan met alles te weigeren, doen we dan niet een beetje...

tol Burgermeester – wou ù dat...

kunst Wees nou is stil, sekretaris. Ik ben niet van gister. <<Je blauwe potlood>>, kommissaris. *luider, daar* *Staal hem niet verstaat* 't Blauwe potlood! Wat staat er op bladzijde 19?... <<Eist hij, dat zij...>>

staal <<Alleen kome en dat ze hm-hm zij onder hare mantel.>>

kunst Daarvan maak je, kommissaris: <<Dat zij met haar moeder kome...>>

staal Zij heeft geen moeder!

kunst Kan me niet schelen!... <<Dat zij met haar moeder kome, en dat ze <<warm aangekleed>> zij onder hare mantel.>>

staal Ja, dat zou kennen, maar die kommedianten, burgermeester, ken je toch niet vertrouwen.

de wet Dan mot 'r bij staan, dat burgermeester en wethouders zich vóór en tijdens de opvoering zullen overtuigen, of de orders zijn opgevolgd.

stom Akkoord! Zo geven we meteen an andere gemeentebesturen 'n les, waarvan ze zullen opkijken.

staal Burgermeester. 'k zit met blauw te werken. maar 'k stuit telkens. Al klee ie d'r nog zo warm: 't is 'n

<<getrouwde>> vrouw, en die hoort niet in die tent. En 'n malle praat, burgermeester! – Waar staat me tekentje? – *leest* <<Hierheen Vanne, stijg op te midden van de bloemen! Ook <<ik>> heb bloemen om 't leven te begroeten! Ook <<ik>> heb leliën en rozen en laurieren, om de roem te kronen!>> *houdt op. kijkt de geblufte hoorders aan*

de wet *krijgt een proestbui* Hèhèhè!

tol Mooi zo!

de wet *vals* Wat nou weer, mooi zo?

tol U houdt de discussie op, met uw gelach, meneer De Wet!

de wet *vinnig* Meneer de voorzitter...

kunst *klopt* Mijne heren, mijne heren! Ik stel voor, ook dit stuk... hoe heet 't kommissaris?

staal Jawel, burgermeester.

kunst Ik vraag, hoe 't heet?

staal O! Månnevonne van Matterlink... Mannevonne!

kunst Is u vandaag zo hardhorend, kommissaris?

staal Helemaal niet, burgermeester.

kunst Ik stel dan voor, mijne heren, om ook dit stuk, dat blijkbaar door 'n <<waaninnige>> geschreven is, te verbieden. – Niemand 'r voor? – Dan wilt u wel zo vriendelijk zijn, kommissaris, om aan die Rotterdamse kommedianten mee te delen, dat ik dit stuk op <<gronden van zedelijkheid>> verbied. *de telefoonschel gaat over* Wilt u even luisteren?

staal *luistert aan het toestel* Hallo! Burgermeester, 'k geloof Binnenlandse zaken! *de burgermeester loopt op de telefoon toe*

kunst Jawel, excellentie? Wat zegt u, excellentie? *nijdig* 'k Heb nou geen tijd, schat! *schelt af. de schel gaat driftig over. opnieuw praat hij in bedwongen ruzietoon* 'k Zeg je toch dat 'k geen tijd heb, schat. Ja! 'k Heb een stof uitgezocht! Mot dat nou? – 'n Grijs ruitje! – En waarom wil jij geen grijs? – 'k Heb geen tijd meer, engel! *schelt af, de bel gaat weer driftig over. zich kwaadaardig inhoudend, luistert hij nog eens* 'k Zeg je toch dat 'k zitting heb! Dan moet de kleermaker vanavond komen! De hond, wat nou van de hond? 'r Is hier in 't stadhuis geen plaats! Dan zal 'k 'm over de loper <<dragen>>, lieveling! Nee, waarachtig, 'k heb geen tijd meer! *schelt af, gaat zitten. de schel gaat weer over* Stom, wees zo vriendelijk en zeg dat 'k na de sekretarie ben gegaan.

stom *voor het toestel* Mevrouw... Mevrouw... *tot de burgermeester* Ik kom niet an 't woord! *in het toestel* Mevrouw... Mevrouw... U spreekt met Stom!... *hij geeft het op*

kunst Dank je wel, Stom. Dank je bijzonder. Mijne heren, de zitting duurt voort. Kommissaris...

staal Verzoek van de <<Koninklijke Vereniging Het Nederlands Toneel>>, om woensdag over acht dagen op te mogen voeren, òf <<Koning Ediepus>> van zekere Sofokluts, vertaald door zekere Vondel, òf <<De getemde feeks>> van dezelfde Schaakspeer van wie wij daar net 'n stuk hebben <<verboeien>>.

kunst 'n Beetje vlugger, kommissaris, 't is kwart voor tweeën.

staal Ja, een van tweeën. Over dat <<Koning Ediepus>> hoeven we niet 't tiende van 'n woord vuil te maken.

kunst Ho, Ho! Je hebt 't toch over de <<Koninklijke>>, kommissaris?

staal Ja, over de <<Koninklijke>>, burgermeester!...

kunst Díe zal toch geen zedenbedervend stuk voorzetten?

staal *driftig* Die is 't ergste, heren! In dat smaadstuk, in dat schandestuk, heeft 'n zoon z'n eigen moeder... *fluistert om beurte de wethouders in 't oor* ...Ja, da's <<Koning Ediepus>>! Van de Koninklijke!

de wet As ze daar in Den Haag achter kommen. zal 't mot geven. Ik zou niet graag an me vrouw durven

oververtellen wat 'k hier in minder as 'n kwartier heb gehoord. 't Is zonde! 't Is schande!
stom 't Is beestig! We moesten de schouwburgen maar helemaal sluiten!
kunst *ontroerd* As je pas op de burgerlijke stand zes paar gelukkig heb gemaakt, dan weet je niet hoe je 't op de wereld heb, as je ineens zoveel <<misdadigheid>> hoort! En dat van de <<Koninklijke>>! Die 't voorbeeld moest geven! *bewogen opstaand, heftig op en neer lopend* 'k Ben 'r van ondersteboven, mijne heren. 'k Ben 'r kapot van! 'n Moeder... 'n Zoon... 'n Zoon... 'n Moeder! Waar zijn de <<grenzen>>!... Zijn de zeden van onze tijd niet hartverscheurend? *bij de boeken* Die stapel, die berg onkruid op tafel, mijne heren, is als 'n verzameling <<giftige adders>>, die de gruwelijke tongen rekken naar de zeden, de openbare orde onzer maatschappij! *doet enige stappen en blijft voor 't venster stilstaan* Maar ze zullen ons niet hebben! We zullen ze weerstaan. Al komen ze met duizenden op ons toe, de verkrachters dezer stad, om onze <<beginselen>> op te eisen... *plechtig de hand in zijn vest stekend* Dan zullen we als wijlen Pieter Adriaanszoon van der Werff, een van de grootste burgervaderen van dit land, dan zullen we in de benarde veste tot antwoord geven, wat ook h'ij aan twijfelaars en belagers tot antwoord gaf: <<Eer de linkerarm te zullen opeten, dan de stad overgeven en zich van de rechterarm te zullen bedienen om haar te beschermen, of als 't <<neep>> in brand te steken en te verlaten>>... *gaat bewogen zitten, hangt de ambtsketen om*
tol Als sekretaris van deze gemeente, meneer de burgermeester, moet 'k in aansluiting op wat u daar zo voortreffelijk heeft gezegd, verklaren, dat 'k sinds <<dit uur>> ben te weten gekomen, dat 'k van het gebruik van de door de gemeenteraad gesubsidieerde schouwburgen geen kennis meer heb, dat 'k niet met de tijd ben meegegaan, en daarvan zeg 'k op dit punt <<gelukkig>>! Ik noem wat 'k gehoord heb in één woord verschrikkelijk! Ten opzichte van 't christendom, zoals dat bestaat naar de belijdenis, zijn zulke stukken schendstukken van de eerste letter tot de laatste, dat 't 'n gruwel is! <<Is dit de heerlijke vernieuwing en herschepping, die de wereld aanschouwd heeft ten gevolge van de prediking van het evangelie door de apostelen?>> Dan vraag ik, waar ons dagelijks bestuur bij mij hoog staat aangeschreven – geen enkel woordje wens ik ten nadele van die mannen te zeggen – ik heb voor hun personen niets dan lof – maar dan vraag ik toch hoe het mogelijk is te zeggen, dat die stukken als zodanig de <<eer van het christendom>> niet aanranden, de <<eer van het christendom>>, mijne heren...

de wet Burgermeester...

tol Ik ben nog niet klaar, burgermeester...

de wet Ik wou alleen opmerken, dat as de sekretaris alles an ons vertelt, 'r straks voor de raad niks meer overschiet, hèhèhè!

tol Dat zijn mijn zaken. Ik heb in de raad niet de gewoonte in m'n woorden te blijven steken.

de wet Hèhèhè! Daar zit 'm juist de kneep. Jij ben altijd zo lang van stof. Minstens 'n kwart van de handelingen staat op jouw naam!

kunst *klopt* Tot de orde, mijne heren! Stil nou, sekretaris! Ik stel voor de bijeenkomst op te heffen en even te pauzeren vóór we naar de raadszitting gaan.

staal En dat andere stuk, burgermeester?

stom Nee, we hebben 'r onze bekomst van.

staal Ook dan maar weigeren?

kunst *ongeduldig* Van wie? Van wat?

staal Dat andere stuk van de <<Koninklijke>>? Net 't enige ding, dat 'r mee door kan.

stom 'r Kan niks mee door!

staal 'k Heb er wel om gelachen! Da's waar! Toe me vrouw me in de afgelopen nachten, terwijl 'k bij de kaars zat. me zo rauw op me dak kwam. burgermeester. heb 'k 'r aardigheid in gehad sommige brokken

voor te lezen! Hahahaha! 't Heet «De getemde feeks». De historie van 'n wijf, kwaadaardig as 'n spin, die zich niks door d'r man laat zeggen, hahaha! – en die as 'n mirakel getemd wordt.

de wet Op 't toneel kan 'm dat glad zitten...

kunst Hahaha! Hoe heet die knappe man?

staal «Petrukio», burgermeester! Dat heb 'k me vrouw vannacht nog gezeid. *leest* «Gij fronst het voorhoofd niet, ge kijkt niet donker, bijt niet zoals een feeks doet, op de lip, gij hebt geen lust in vinnig tegenspreken, maar uw echtgenoot boeit gij allerliefst met vriendelijk-zacht vertrouwelijk gesprek.»

...Hahahaha! Is-ie goed heren?

kunst Hahaha! Ik geef die «Petrukio» honderd gulden als-ie straks kans ziet mijn hond over de loper in mijn huis naar binnen te nemen...

algemeen gelach

staal Ook artikel 188, burgermeester?

kunst *ernstig* Strijdt die «Getemde feeks» tegen de openbare orde, kommissaris?

staal Nee, burgermeester.

kunst Strijdt die «Getemde feeks» tegen de zedelijkheid, kommissaris?

staal Nee, burgermeester. 'k Zou haast zeggen, dat alle vrouwspersonen 't mosten zien.

kunst Dan zullen we stemmen. Voor of tegen «De getemde feeks», Stom?

stom *aarzelend* Vóór.

de wet Nou, ik zal ook maar vóór zeggen, om niet altijd tegen te stemmen.

tol Tegen.

kunst *na enig denken* Blanco! – Twee vóór, één tegen, één blanco. Dan kunt u aan de «Koninklijke Vereniging» mededelen, kommissaris, dat 'r bij ons geen reden bestaat, om 't stuk vooralsnog te verbieden. Bij tweeën. Verlangt nog een van de heren 't woord? Niemand? Dan...

de wet Burgermeester, gisteravond heeft de kommissaris van politie mijn dienstmeid op mijn terrein...

tol Mooi zo!

de wet Sekretaris, as je nog eens mooi-zo roept, terwijl ik 't woord heb...

tol Ik zal zoveel keer mooi-zo roepen, als 'k wil...

de wet *nijdig met de hand op tafel slaand, dat de stalen naar de grond stuiven* Dat zal u niet! Dat zal u niet!

tol *met een gebaar naar de stalen* Mooi zo!

kunst *kloppend* Mijne heren, de vergadering is gesloten. Ik zeg «gesloten»! En nu ze gesloten is, konstateer 'k tot mijn leedwezen, dat De Wet weer prettig heeft huisgehouden onder de stalen.

tol Kan ik u helpen?

kunst Nee, gaat u maar! Ik dank de heren wel.

stom Tot straks, burgermeester.

negende toneel

Kunst sorteert met 'n bedenkelijk gezicht de stalen

mevrouw kunst Goeiemiddag. Ik zeg goeiemiddag! Kun je geen antwoord geven?

kunst 'k Kan toch niet ruiken dat je binnen komt!

mevrouw kunst 'k Zou wel willen weten, wat jij wèl kan ruiken! *een stilte* Natuurlijk nog geen staal uitgezocht?

kunst Wat drommel m'n kop staat 'r niet na! 'k Heb haast geen tijd gehad koffie te drinken!

mevrouw kunst 't Is toch akelig zo'n drukte!

kunst *opstuivend* As je me niet gelooft!

mevrouw kunst Je geloven! D'r voert hier niemand wat uit. Jij niet en de anderen niet! De bode staat romannetjes te lezen – as je voorbij de sekretaris komt, kletsen ze zo dat de deur 'r van dreunt – en jij... 'k hoef maar na de tafel te kijken!

kunst Heb 'k niet zes paar vanmorgen getrouwd?

mevrouw kunst Je ziet 'r bleek van! Zes paar trouwen! 't Is om 'r bij neer te vallen! 'n Lesje opdreunen. Mekaar volgen, gehoorzaamheid, zo-geef-mekaar-de-rechterhand... As ze jou kenden, zoals ik je ken, liet niemand zich door jou trouwen.

kunst 'k Zal maar denken: <<wordt vervolgd>>. 'k Ga na de raad.

mevrouw kunst Je gaat niet na de raad, vóór je 'n behoorlijke stof hebt uitgezocht!

kunst *ongeduldig* Dat heb 'k gedaan!

mevrouw kunst Wel ja, 'k zou 'n beetje schreeuwen, slachtoffer! Wou je dáárvan 'n pak? 'k Denk 'r niet an!

kunst Bonjour!

mevrouw kunst Frits! Versta je me niet, Frits! As je die smerige hond weer durft meebrengen, die hond met z'n haren en z'n modderpoten, dan voer 'k 'm balletjes met antipyrine!

kunst *ingehouden woedend in de deuropening* Weet je wat jij bent? Jij bent 'n feeks, 'n feeks, 'n feeks!

mevrouw kunst Wat zeg je daar? Wil je dat sivoeplee herhalen?

kunst 'n Feeks, 'n feeks, 'n feeks!

tiende toneel

De vorigen, Staal

staal Burgermeester... O, pardon!

kunst Nee, blijf maar! Wat is 'r?

staal Burgermeester, 'k heb aan de schouwburgkommissie getelefoneerd, dat we alles afkeuren, behalve <<De getemde feeks>>!

kunst Ja, <<De getemde feeks>> – da's goed – da's best!

staal Anders nog wat, burgermeester?

kunst Nee, dank je.

ELFDE TONEEL

De burgermeester, mevrouw Kunst

mevrouw kunst Wat gaan jullie hier opvoeren?

kunst Dat heb je gehoord.

mevrouw kunst Wel zeker! Mijnheer de burgermeester staat z'n eigen vrouw, in de deur, voor feeks uit te schelden, dat iedereen 't horen kan, iedereen in de bodekamer, iedereen op de sekretarie, ieder raadslid – de burgermeester scheldt z'n vrouw voor feeks, waar 'n kommissaris van politie, met 'n zo ongunstig voorkomen bij staat te lachen – en voor «comble» wil-ie me in de schouwburg belachelijk maken... *met de hamer kloppend* Daar gebeurt niks van, daar gebeurt niemendal van!

kunst Zo? Gebeurt daar niemandal van? Belet 't as je kan.

mevrouw kunst Dat zal 'k! 'k Waarschuw je dat ik met Elisabeth en mevrouw Staas en met mevrouw Willemsen en met Jeannette en met de dienstboden, «de orde in de schouwburg zo zal verstoren», dat jij nog belachelijker zal worden, dan je 't al ben.

kunst *onrustig* Dat zul je laten. «Ik» heb blanco gestemd.

mevrouw kunst Wou jij je vrouw kompromiteren? 'n Vrouw, die jouw nukken mot verdragen? 'n Vrouw, die zich niet verdedigen kan! *begint te huilen* 'n Vrouw die je kousen stopt, je...

kunst Schei uit, Christien! D'r kan elk ogenblik iemand binnen komen!

mevrouw kunst Verbie je 't, of verbie je 't niet?

kunst Schei uit. Daar is de bode!

mevrouw kunst Verbie-je 't?

kunst 'k Zal 'r over denken...

mevrouw kunst Over denken? Als 'r één advertentie in de krant komt, loop 'k dadelijk met de kinderen na me moeder, «en in de schouwburg krijg je zo'n spektakel, zo'n herrie, zo'n geweld»... Versta-je? Begrijp-je?...

kunst Ssst! Ssst! Schreeuw niet zo hard! Ze staan te luisteren!

mevrouw kunst 'k Zal nog harder schreeuwen, 'k zal 't hele stadhuis...

TWAALFDE TONEEL

De vorigen, Staal

staal Burgermeester...

mevrouw kunst Kommissaris, me man heeft je wat te zeggen.

staal Tot uw orders!

mevrouw kunst Nou dan Frits – Fritslief!...

kunst Ja, schat. Kommissaris, je mot toch maar an de kommissie telefoneren, dat de opvoering van «De getemde feeks» niet door kan gaan.

staal Niet door kan gaan. burgermeester? En...

kunst Nee, kommissaris. 'k Heb daar zoëven, als hoofd van de politie, als hóófd bericht ontvangen, dat de
«openbare orde» ernstig bedreigd wordt, als «ik» voet bij stuk hou. 't Is 'n getal ingezetenen, die...
staal Dus?

kunst Artikel 188! *nijdig* Artikel 188! Vlug telefoneren, voor 't in de krant raakt...

Staal af

mevrouw kunst Frits, nou ben je 'n engel. Nou krijg je vanmiddag lipjes en keeltjes en worteltjes...

kunst *gebelgd* Ik blijf uw lipjes en keeltjes niet, mevrouw...

bode jansen Burgermeester, de interpellatie zal beginnen.

de burgermeester af

Mevrouw gaat voor 't schrijfbureau stalen uitzoeken

DE BUIKSPREKER

GROTESKE IN ÉÉN BEDRIJF

1914

DRAMATIS PERSONAE

de buikspreker

de soldaat

de juffrouw-van-ergens-hoog

eerste burger *met de artistieke kuif*

tweede burger *met de witte das*

de papegaai

het toneel verbeeldt met veel licht en veel schmink, mitsgaders ongeflatleerde opgewektheid, de ruimte achter het voetlicht van een florissant Variété. als het doek omhoog gaat, zitten de poppen, zijnde de soldaat, de juffrouw en de burgers naast mekaar. de soldaat heeft een houten been. bij de voeten van de juffrouw een papegaai in kooi. de eerste burger houdt een boek in de handen, de tweede een foliant. verschijnt de buikspreker in rok en geklede jas. hij is zeer welgedaan, buigt en neemt het woord

buikspreker Meine Damen and Herren, hochverehrtes Publikum! Mes dames et messieurs! Ladies and gentlemen! Op uitnodiging van de directie van deze schouwburg, die op dit ogenblik de moed mist tot het vertonen van drama's en tragedies, treed ik hier op in mijn nieuwste repertoire...

papegaai Koppiekrauwen! Koppiekrauwen!

buikspreker Suchst Lorre!... Men valt iemand nooit in de rede in 't publiek!

papegaai Publiek! Publiek! Hahaha!

buikspreker Suscht! Lorre!

papegaai Lorre! Lorre!...

de soldaat *diep lachend* Hohoho! Gischt! Puh!

buikspreker Sucht! Stilte!... Ladies and gentlemen, dames en heren! Ik maak u er wel op opmerkzaam, dat ik zonder enig instrument werk en dat mijn sujetten inderdaad goed-gemachineerde, in elk opzicht aan mijn wil gehoorzamende poppen zijn. *beklopt de toneelvloer* Hier zijn geen luiken. Alle bedrog is buitengesloten. Omdat mijn taak een zeer vermoeiende is, verzoek ik u beleefd de nodige stilte in acht te willen nemen. *buigt, legt de hand achter de stoel van de juffrouw* ... Juffrouw Snips. Juffrouw Snips...

papegaai Binnen! Vollek! Vollek!

buikspreker Suscht Lorre! Gedraag je fatsoenlijk!

papegaai Fatsoenlijk!... Lijk!... Lijk!... Lijk!...

buikspreker Als je je mond niet houdt, Lorre, zal 'k je moeten toedekken...

de juffvrouw Meneer Cohn...

buikspreker Ja, juffrouw Snips?

de juffvrouw Behandel de dieren met zachtheid!

buikspreker Dat doe 'k, juffrouw.

papegaai Goeie morgen!

buikspreker Stilte!

papegaai Stilte! Bravo! Bravo!

buikspreker *de kooi op een tafel zettend met een doek er om heen* ... Zo Lorre.

papegaai Kom binnen! Kom binnen!

buikspreker Suscht!

papegaai Goeie morgen! Goeie morgen!

buikspreker *terug bij de juffrouw* ... Ziezo. Daar ben ik weer, juffrouw Snips.

de soldaat *beklopt de grond met z'n houten been, lacht* Hohoho! Gischt! Puh!

buikspreker Herr Müller, benehmen Sie sich anständig, ja? Zou u ons 'n lied willen voorzingen, juffrouw Snips?

de juffvrouw Zingen? God zal mijn bewaren! Zingen! Zingen! 't Is me 't tijdje wel om te zingen! 'k Slik net zo lief m'n tong in!

buikspreker Nou, nou, nou, eet me niet op...

de juffvrouw Zingen. hoe komt men op de inval! Wat 'n hoofd! Wat 'n gedachten!... Ja. 'k ga daar zingen!

Nog niet as je me afdraait als 'n orgel!

buikspreker Nou, nou, nou! We zijn hier niet alleen. Daar zitten dames en heren...

de juffvrouw Maling an! Wie het ze gevraagd hier te komen? Zingen: de boter is opgeslagen...

de soldaat Aannemen, kelner. Kelner, een Pilsener Urquell...

buikspreker ...Ruhe, Herr Müller!

de juffvrouw Zingen, wat 'n hoofd!... Je krijgt nergens 'n cent gepoft... 't Brood is duurder, de groentes zijn duurder... Je wee je niet te keeren en te wenden van zorg... *nijdig* ... Zingen! Zingen!... 'k Neem liever rattekruid in!... Me ene commesaal smeert 'm zonder z'n boekie te betalen – me tweede mot opkommen om te dienen – me derde, toch al zo kaal as 'n neet, het gister gedaan gekregen... Zing jij daar bij! De keizer most <<mijn>> man wezen! 'k Zou 'm leren de boel op stelten te zetten... 't Is gedorie...

de soldaat Herr Cohn!

buikspreker Herr Müller?

de soldaat Die dame aan mein lienker hand vloekt!

buikspreker Jawohl.

de soldaat Herr Cohn!

buikspreker Herr Müller?

de soldaat Wat heeft zij gesagt van den Kaiser?

buikspreker Dat hij blij mag wezen niet met haar getrouwd te zijn.

de soldaat Hohoho! De Frechheit! Iek heb ien zeventig mijn been verloren... *bestampt de grond met zijn houten been*

1ste burger Herr Cohn, Herr Cohn!

buikspreker Jawohl?

1ste burger 'k Zit hier om rustig 'n boek te lezen, en die meneer Müller maakt met z'n been 'n spektakel of hij de wereld voor zich alleen gepacht heeft!

de soldaat Hohoho! Gischt! Puh!

buikspreker Schaam je, meneer Müller.

de soldaat Aannemen, een Pilsener Urquell!

buikspreker 'r Is geen Pilsener meer in Holland!

de soldaat Geen Pilsener?

buikspreker De voorraad is op. Nieuwe toevoer krijgen we eerst over maanden.

de soldaat Dat ies een schandaal.

1ste burgert Meneer Cohn, ik kan zo waarachtig niet lezen!

buikspreker Wat leest u dan, dat u zó interesseert?

1ste burgert Gedichten.

buikspreker Gedichten – en dat vandaag? Mijn compliment! Bravo!

papegaai Bravo! Bravo!

buikspreker Hulde! 'r Staat zoveel in de kranten, dat ik in geen weken 'n boek op heb genomen!

1ste burgert *deklamerend*

De macht, die mensen schiep in het heelaal,
Die aard' en zon regeert en 't wonderdal
Zo majesteitelijk en zo schoon gebouwd,
Wordt door een ruwe knuist gehoond, geknauwd,
Gehavend en bevuild...

de soldaat Herr Cohn!

buikspreker Jawohl?

de soldaat Waat ies daat für ein Quatschkopf?

buikspreker Hoho, dat zijn geen uitdrukkingen!

1ste burgert *voortdeklamerend*

... Tot zelfs het licht

Des daags lijkt in een starren angst ontwricht;

De knoppen sluiten zich bij 't wreed gebeuren

En bloemen sterven af door d 'eigen geuren.

Hier staart het oog en zwijgt de rede stil,

Hier...

de soldaat Herr Cohn!

buikspreker Bitte?

de soldaat Ies daat het laatste boelletijn van den oorlog?

buikspreker Nee, een gedicht.

de soldaat Waat ies een gedicht?

buikspreker Ja dat is moeilijk om in twee woorden te zeggen – iets met metrum, rijm, alliteratie... 'n

Metrum heeft een of twee voeten...

de soldaat Donnerwetter! *bekijkt zijn been* Twéé voeten! Hohoho!... Gischt! Puh!...

buikspreker Kan je die hebbelijkheid niet afleren?

de soldaat Ik heb dorst.

buikspreker Ik ook.

de soldaat Aannemen!

buikspreker Suscht!

de soldaat Aannemen!

buikspreker Ruhe... *tot de 2de burger* Herr Dokter, u heeft nog geen mond open gedaan...

2de burger Ik studeer.

buikspreker Wat studeert u?

2de burger *lezend* Het hoogst-ontwikkelde aardse wezen, dat alle overige schepsels door zijn intellect en gevoel overtreft, zonder van hen in vele gevallen door dieper gaand lichamelijk onderscheid gescheiden te zijn is de mens, homo sapiens. De mens is een werveldier, een zoogdier...

papegaai Vollek! Vollek!

2de burger De mens onderscheidt zich van de apen door zijn lopen in opgerichte houding en door zijn kolossale hersenontwikkeling...

papegaai Doe open! Doe open!... Lorre! Lorre!...

2de burger Men taxeert de bevolking der aarde, die steeds toeneemt, op 1600 miljoen, waarvan 400 miljoen in Europa, 800 miljoen in Azië, 180 miljoen in Afrika en 150 miljoen in Amerika...

de juffvrouw Meneer Cohn!

buikspreker Ja?

de juffvrouw Ik weet niet hoe ik 'r kommen mot, nee, dat weet ik bij god niet... Twee kamers leeg en 'n opeter in huis.... 'k Hè-me kruis en me kerkboek al na de lommerd gebracht ... 'k Loop op me tandvlees – asjeblief...

buikspreker Nee. nee. nee. dat ken ie niet doen voor de dames en heren!... 't Is hier geen ballet...

de juffvrouw ... 'k Zit in de schuld bij de kruijenier – de slager mot behalve dat van de vorige week 'n pond lappies en half pond vet van me hebben – en de huur – de huur...

buikspreker Als je vriendelijk met de huisheer praat...

de juffvrouw Ja jij heb makkelijk klessen...

buikspreker Nou, nou, nou – 'k geef toch maar goeie raad...

de juffvrouw Wat schiet 'k daarmee op?... Vrindelijk praten! Vrindelijk praten! Die láát met zich praten?

Die leit as 'n hond voor je deur – die gaat de vloermat niet af... Gotogot, als <<ik>> is 'n woordje mocht zeggen in Berlijn of an die smerige...

buikspreker Pas op, we zijn niet alleen . .

de soldaat Hohoho! Gischt! Puh!... Die alte Schachtel 'n woord zeggen ien Berlin... Wij zouden oem vallen van het lachen! Hohoho! Ien zeventig daat was een jaar! Da haben wir vier mal hunderttausend Franzosen und twaalftausend Offizieren in sieben maande gevangen... En siebentausend stukken Geschütz...

Achtzigtausend man hebben die Franzosen verloren and wij hondertdertigtausend! Als iek vandaag nog mee kon, gieng iek weer mee naar Moskoe and Sankt Petersburg... Iek waas bij die Uhlanen... Wij hebben gestormd und keen Pardon gegeven, geen Pardon gevraagd... Iek ben op mein paard tegen een Batterie operend... Donner-wetter iek mein been kwijt – zij de Batterie!... Iek geef mijn andere been voor nog zo een Batterie... Een man ies een man! Een man sagt: mein Vaterland roept en dan Schulter an Schulter...

zingt

Fest steht and treu, die Wacht, die Wacht am Rhein...

de juffvrouw *klagelijk* Ik prakkizeer en ik prakkizeer... Daar zit je an handen en voeten gebonden... 't Is om duvels te worden! 'n Boekie van dertien gulden zeventien, en de judasmanier dat-ie 'r uit is getrokken – en me tweede commesaal, die ineens weg most, of 't zo'n haast had, of ze net om hèm verlegen waren – en me derde, die me de brokken uit me keel kijkt... O, gedorie, gedorie!

de soldaat Herr Cohn, die dame vloekt schon wieder...

de juffvrouw Kerel, schei uit met je flauwsies!

buikspreker Bitte, bitte! Verdragen jullie mekaar! Jullie zijn toch burenen...

papegaai Buren! Buren! Goeie morgen! Bravo! Bravo!

buikspreker Lorre!

1ste burger *deklamerend*

...Ik sta verdwaasd en doe de ogen toe,

En voel de jammer in me wenen:

Is dan de mens het goddlijk dromen moe,

Of glijdt de waanzin langs ons henen?

Ik ben, die 'k ben – en allen zijn als ik,

Een gek durft ànders zich te wanen.

Wie geeft dan 't voze recht dat ik beschik

Over die ander en diens tranen?

Leeft d'oude leugen feller, wilder op,

Dat het geweld ons mag regeren...

de soldaat Herr Cohn!

buikspreker Jawohl?

de soldaat Laat die Quatschkopf zijn mond houen!

buikspreker Hindert-ie ie?

de soldaat Ja, hij hiendert mij.

buikspreker Waarom? Deze heer is medewerker van verschillende geziene tijdschriften...

de soldaat Quatsch!

buikspreker Hij komt misschien in aanmerking voor de Nobelprijs.

de soldaat Die Nobelprijs?... Waat ies daat?

2de burger *lezend* Alfred Nobel, geboren 21 oktober 1833 in Stockholm, gestorven in december 1896, ontdekte in 1866 het dynamiet. Van 1867 tot 1873 richtte hij 15 fabrieken van dynamiet in Europa en in Amerika op. In zijn testament stichtte hij de Nobelprijs voor degenen die het meest zouden bijdragen tot het behoud van de wereldvrede.

de soldaat Hohoho! Gischt! Puh!

papegaai Vollek! Vollek! Binnen...

1ste burger *lacht bij herhaling hardop* Kostelijk!

buikspreker Waarom lacht U?

1ste burger Ik krijg het benauwd! Hahaha! Iemand heet Nobel. Nobel wordt miljonair door het fabriceren van nitroglycerine en dynamiet. Nobel sterft en bepaalt in zijn testament dat wie het meest voor de vrede doet de Nobelprijs krijgt. Hahaha! Kostelijk! Wil je de vrede, bereid je ten oorlog! Wil je oorlog, koop dynamiet. Koop je dynamiet dan bevorder je de Nobelprijs...

de soldaat Zo'n verdammt Quatschkopf!

1ste burger *voor de vuist dichtend*

Er was een man, die alles dee ontploffen,
En nobel geld verdiende op zijn sloffen,
Hij leerde ieder makkelijk te vernielen,
Maar toen zijn lijf geroepen werd ter ziele,
Zei hij: ik sticht ter ere Gods een prijs,
En ik zit hier en vraag: ben ik wel wijs?

de soldaat Heer Cohn, hij vraagt of hij wijs is, hohoho! Zal iek hem daar het antwoord op geven?

buikspreker Nee, nee, 'r Is al zoveel ruzie op de wereld, wat zegt u, Herr Dokter?

2de burger *op zijn vingers tellend* Servië, Oostenrijk-Hongarije, Duitsland, Rusland, Frankrijk, België, Engeland, Japan, Montenegro. Wetenschappelijk berekend, aan de hand van de moderne statistiek, verbruiken die op het ogenblik per dag voor oorlogsdoeleinden acht miljard, de aangebrachte schade niet meegerekend. In staathuishoudkundigen zin vraag ik me af hoe lang de worsteling duren kan. De voorraad tarwe en tarwemeel in Holland taxeren we op ruim 30 miljoen K.G. of wel 25 miljoen K.G. meel. Aangezien wij per dag anderhalf miljoen K.G. tarwemeel verbruiken, kan er theoretisch worden aangenomen dat er binnen korte tijd gebrek aan brood zal ontstaan.

buikspreker Jawel, jawel, maar we zijn hier voor ons genoeg, en wat u ons voorreket is geen bepaald amusement!

2de burger Ik houd van cijfers.

buikspreker Jawel, dat is voortreffelijk...

2de burger Er gaat niets boven de wetenschap...

buikspreker Natuurlijk.

papegaai Herr Cohn! Herr Cohn!

buikspreker Ja, Lorre?

papegaai Goeienmorgen!

buikspreker Morgen, morgen.

papegaai Herr Cohn! Herr Cohn!

buikspreker *ongeduldig* Ja, ja, ja!

papegaai Honger! Honger! Honger!

buikspreker Ja, ja, ja!

papegaai Smeerlap! Smeerlap!

buikspreker Foei, Lorre!

papegaai Smeerlap! Smeerlap!

buikspreker Juffrouw Snips, wil u 'm asjeblief verbiejen? We staan hier op een toneel. Zulke realistische en naturalistische uitdrukkingen zijn niet meer van de tijd. Kom nu, juffrouw Snips. Je raakt al geen vrijbiljetten meer kwijt. En dan zulke woorden...

de juffvrouw Me papegaai zegt de waarheid. Smeerlappen, die 'n weduwe in 't armhuis helpen!...

buikspreker Niet zo schreeuwen, asjeblief!

de juffvrouw Niet zo schreeuwen?... 'k Zal me woorden in watten leggen!... Ja, of jij an me rug leit te mieren: 'k laat me daar 't zwijgen opleggen!... Betaal jij me kruijenier, me bakker, me slager, me huisheer?... Wat hé-'k ze gedaan?... Wat motten ze van me?... As 'k de vent in me buurt had, dan kreeg-ie 'n relletje an z'n trap, dat al de buren d'r an te pas kwammen! Zo'n godvergeefmesche Judas!... Zo'n valderappus!... Zo'n sallemander!

de buikspreker legt haar de hand op de mond

de soldaat Hohoho! Daat ies een soefraageette, hohoho! Die alte Schachtel ies famoos!...

1ste burger *lezend en deklamerend*

Dit is een oogstmaand als geen oogstmaand was,

Hier wordt een haat gezaaid om bij te beven,

En ieder wie ik in de ogen las,

Heeft enkel lust om gratielijk te leven...

Het stuifmeel dwerrelt in de luchten rond,

De vogels fluiten en de vruchten bloeien,

Alleen de mensheid slaat zich 't lichaam wond,

En uit een puin hoop moet weer liefde groeien!

de soldaat Quatsch! *slaat met het houten been op de grond* Herr Cohn, smijt die kerel 'r uit. Raus! Raus!...

buikspreker Bitte! Bitte!...

de soldaat Donnerwetter, iek wiel horen wieviel Franzosen and Russen wij te pakken haben! En wieviel Englische Schiffe!...

buikspreker Straks.

de soldaat Daat Vaterland hat Männer noodieg und geen Quatschkopfe! Hij moest zich schamen daat hij hier op zijn stoel blijft zieten!...

2de burger Herr Cohn, daar zijn over de hele wereld zesmaal honderdduizendnegenhonderddrieënveertig kerken, driehonderdzesenviertigduizendzeshonderdtweëndertig pastoors,

driehonderdnegenenvijftigduizendzevenhonderdachtenveertig dominees en negenendertigmiljoen bijbels...

de juffvrouw Herr Cohn!

buikspreker Jawohl?

1ste burger Herr Cohn!

buikspreker Ja! ia!

de soldaat Hohoho! Herr Cohn!

buikspreker Ja! Ja! Hallo! Hallo! Ja! Ja!

papegaai Herr Cohn! Herr Cohn! Herr Cohn!

buikspreker *nijdig op de kooi toegaand* Wat is 'r dan, Lorre?

papegaai De recette! De recette! De recette!

buikspreker Dan maar 'n eind uit de buurt! Ik kan niet met jullie allemaal tegelijk spreken! *draagt de kooi met de papegaai van het toneel. de souffleur steekt z'n hoofd boven het souffleurshok uit, kijkt de zaal in, kruipt uit het hok, gaat zichtbaar voor het publiek af. de poppen raken in beweging*

1ste burger *tot 2de burger* Hoeck, de souffleur smeert 'm.

2de burger *tot soldaat* Saalborn, de souffleur gaat 'r van door.

de soldaat *tot de juffrouw* Mevrouw de Boer, we zitten zonder souffleur.

de juffvrouw Geen souffleur? Dan is-ie weggegaan omdat m'n Lorre wat van de recette zei. Dan is 'r geen recette.

de soldaat *tot 2de burger* 't Is geen recette.

2de burger Geen recette, dan zie 'k niet in waarom ik hier langer marionet moet blijven.

hij staat op en gaat door de anderen gevolgd heen

buikspreker *keert terug zonder op de lege stoelen te letten* Hochverehrtes Publikum, mes dames et messieurs, ladies and gentlemen, wij zullen thans... *hakkelt, zoekt de souffleur, schrikt, ziet de lege stoelen, begint klagend te grienen* ...Dames en heren, m'n souffleur is weg en m'n sujetten zijn weg. Ik kan wel buikspreken voor lege banken, maar niet met lege stoelen. Of ik me nu opwind en de boel kort en klein sla, ik kan de ellendelingen niet dwingen, omdat de recette inderdaad in deze tijd 'n beetje te wensen overlaat. Ik beveel mezelf in uw gunst en recommandatie aan en verzoek u beleefd ons spul aan uw kenissen en vrienden aan te bevelen, dan zal 'k zorgen dat mijn poppen morgenavond beter gedisponeerd zijn! 't Is een schandaal dat je tegenwoordig zelfs niet meer met buikspreken rustig je brood kan verdienen, 't is een schandaal...

hij schreeuwt voort, terwijl het doek zakt

PITTEN

SPEL VAN DE SOUFFLEUR IN ÉÉN BEDRIJF

1918

DRAMATIS PERSONAE

regisseur

inspeciënt

souffleur

eerste toneelspeelster

tweede toneelspeelster

derde toneelspeelster

eerste toneelspeler

tweede toneelspeler

derde toneelspeler

vierde toneelspeler

vijfde toneelspeler

een bedrijf

regisseur, inspeciënt, souffleur, eerste, tweede en derde toneelspeelster, eerste, tweede, derde, vierde en vijfde toneelspeler

regisseur Nog niemand hier? 't Is tien minuten over!... Waarschuw de dames en de heren, alsjeblief! *zet zich aan de regietafel*

inspeciënt Aanvang, dames en heren!

langzame opkomst van allen

regisseur Dames en heren, er wordt vandaag met gekende rollen gerepeteerd!

eerste toneelspeelster Met gekende rollen, meneer?

regisseur Ik permitteer geen rollen in de hand!

tweede toneelspeler Daar heeft niets van op de dienstlijst gestaan!

regisseur Dat hoefde ook niet. De ineenzetting heeft de vorige week tweemaal plaats gehad en toen heb ik gewaarschuwd: dames en heren rollen leren...

eerste toneelspeler Jawel maar...

regisseur Nee, niets geen jawel maars!... Het moet met gekende rollen en ik doe een beroep op uw medewerking, dames en heren, want als we het stuk niet voor de eerste opvoeren vervallen wij in een boete van tweehonderdvijftig gulden. We hebben de auteur voorgesteld het drama tot het volgend seizoen op te schuiven, maar hij weigert pertinent... Ik heb dus geen enkele keus: spelen met gekende rollen – of tweehonderdvijftig gulden betalen... En dan speel ik natuurlijk met gekende rollen!

derde toneelspeler Ik ben niet slu...

regisseur Wat is u?

derde toneelspeler Ik ben langena niet sju...

regisseur Men zegt su en niet sju...

derde toneelspeler Ik heb altijd slu gehoord. Dat zeggen ze op het Leidseplein allemaal... Ik ben niet sju...
algemeen gelach

regisseur Su... Dames en heren, er is niet één reden om te lachen! Stilte alsjeblief!

tweede toneelspeelster Ik heb geen tijd gehad om te leren, meneer...

regisseur Ach kom!

tweede toneelspeelster Vannacht twee uur uit Den Haag gekomen, dan is het half drie eer je op bed...

regisseur Ik leg geen nacht voor drie uur op bed... 't Is voor jonge mensen ongezond te lang te leggen...

tweede toneelspeelster Te liggen...

regisseur Ik zeg te leggen...

tweede toneelspeelster 't Is liggen...

gelach

regisseur Stilte dames en heren! Stilte!... Zo kan ik niet repeteren! Er is begonnen!... Meneer de inspeciënt: ik repeteer met alle waarnemingen! Waar is de donder?...

inspeciënt Jongens, de donder!

donderplaat zakt

inspeciënt Alsjeblieft meneer!

dondert

regisseur Daar zit een barst in die donder. Wie heeft de donder kapot gemaakt?

inspeciënt Tinus Smit is er op gaan zitten!

regisseur Meneer Smit, mag ik u verzoeken voortaan niet meer op de donder te gaan zitten!... Neem er een grote trom bij. Dan hoor je 't zo niet...

grote trom wordt geprobeerd

regisseur Goed zo... En de wind?

inspeciënt Daar staat de wind...

vierde toneelspeler Roept u mij?...

regisseur Nee meneer!... De windmachine!... Praat ik geen Hollands?

de windmolen wordt gedraaid

regisseur Harder... Ben je bang dat je kou zal vatten? Goed zo... En de gebroken ruit?...

mand met glas wordt geprobeerd

regisseur Lijkt op niets!... Dat ding met die plaatjes... Mooi... De regen!

de regen wordt geprobeerd

regisseur Goed zo... En de huisschel!... Goed zo... Wie blaft er?

inspeciënt Dat doe ik of de souffleur.

regisseur Nee meneer de inspeciënt, van uw geblaf zal ik geen gebruik maken... U blaft om 't hele publiek in de tragische angstscène aan 't lachen te maken...

inspeciënt Ik heb anders twintig jaar geleden met Louis Bouwmeester in de hoofdrol geblaft...

regisseur Dank u... Mijnheer de souffleur: wilt u alsjeblief vanuit 't hok blaffen...

inspeciënt Hij is er nog niet!

regisseur Meneer Ritman!... Meneer Ritman!... Waar is Ritman!... Bel nog eens!...

er wordt gebeld

inspeciënt Geen souffleur!

regisseur Geen souffleur!... Dan maar een boete!... Dan twee boetes!... Vanmorgen geen souffleur...

eerste toneelspeler Daar zitten we... Dan maar niet repeteren!

regisseur Heeft u de regie?

eerste toneelspeler Goddank, nee!...

regisseur U is bijzonder geestig zo vroeg in de morgen, meneer!... Dan zullen we wachten tot meneer de souffleur zijn opwachting blijft te maken... Ik heb de tijd!

af

vijfde toneelspeler Heb jij je rol ingekeken, Jaap?

eerste toneelspeelster Ingekeken, ja – verleden week.

vijfde toneelspeler Dat kan 'n goeie première worden!

eerste toneelspeler Als Ritman in z'n hok zit, sleept-ie je door alles heen: laat maar lopen!

derde toneelspeler Heeft een van de dames of heren mijn rol gevonden? Ik ben mijn rol kwijt... En zonder mijn rol ben ik nooit sju...

eerste toneelspeler Su!...

derde toneelspeler Klets nou niet... Wie heeft mijn rol?

vijfde toneelspeler Ben jij je rol kwijt?

derde toneelspeler Ik zoek me gek!

tweede toneelspeler Man, je kan toch lekker pitten!

vierde toneelspeler Wat is pitten, meneer?

tweede toneelspeler Weet iii niet wat pitten is?... Waar kom iii vandaan?

vierde toneelspeler Ik ben pas aan 't toneel: ik ken de vaktermen nog niet zo precies...

eerste toneelspeler Pitten, jongmens, is het <<vermoeden>> hoe je rol wel zou kunnen wezen – het je in de droom voorstellen hoe je rol mogelijk is – en voor de rest drijven op de souffleur...

tweede toneelspeler Pitten is je ideaal!...

eerste toneelspeler Als je zo diep zinkt dat je geen geluid meer op de planken kan geven, dan is de souffleur je reddingsgordel – die blaast je ieder woord in – die sleept je er door tot je bij de vijftiengste voorstelling 'n beetje vaste grond onder je voeten begint te krijgen...

vierde toneelspeler Dus <<pitten>>...?

tweede toneelspeler Is toneelspelen!... Weet je 't niet verder, dan kijk je met smekende ogen naar 't hok of je geeft signalen...

vierde toneelspeler Wat voor signalen?...

eerste toneelspeler Je wiebelt met je voet of je stampet met je voet op de grond, en dan snapt Ritman 't wel... En als het publiek 't dan niet van jou hoort, hoort 't publiek 't van hem – of 't hoort 't tweemaal... Tweemaal voor 't zelfde geld... Als de première morgenavond gaat, kan de directie dubbel entree heffen – een entree voor de souffleur, die 't zeker zegt – en eenmaal voor ons, die 't misschien zeggen...

derde toneelspeelster Nu zit ik al een half uur te wachten voor niets... Schandalig! En ik ken m'n rol... Ik heb niet één woord nodig!... Dan figureer jij zeker!

souffleur *wordt zichtbaar* Morgen dames en heren!

applaus

souffleur Dank u wel!

eerste toneelspeler Ritman, jongen, je krijgt reuzeheibel: je bent te laat!

souffleur Waarachtig niet!... Ik stond niet op de lijst – en voor wat hebben jullie vandaag 'n souffleur nodig? 't Is toch pas ineenzetting geweest!

regisseur *driftig* U is beboet, meneer Ritman!... We hebben een kwartier op u gewacht...

souffleur Op mij?... 'k Ben al minstens 'n half uur in 't gebouw... Dan is 'r niet afgescheld...

inspeciënt Pardon, Ritman, ik heb me vingers beurs gescheld...

souffleur Dan zou ik 't gehoord hebben...

inspeciënt Vraag aan al de dames en de heren...

regisseur Stilte, alsjeblief!... Er wordt begonnen... Meneer Ritman, u blaft!

souffleur Nee, meneer, dat hoef ik niet... Da's werk van de inspeciënt... Ik ben enkel souffleur.

regisseur U blaft en daarmee uit!... In <<Eva Bonheur>> heeft u ook geblaft en voortreffelijk geblaft...

Aanvang!... Van 't toneel, dames en heren... Mevrouw Lobo en mevrouw Jurgens...

eerste toneelspeelster Ik open toch niet?...

regisseur Dat doet u wel!

eerste toneelspeelster Dat staat niet in mijn rol!... *neemt rol*

regisseur Pardon, mevrouw, we spelen zonder rol in de hand...

eerste toneelspeelster Ik ken 'r geen woord van...

regisseur Dat kent u wel...

eerste toneelspeelster Ik zal sterven als ik er een woord van ken!... Waar sta ik?

regisseur U staat niet. U ligt...

eerste toneelspeelster O, is 't dat stuk?... O, nou weet ik 't al... Waar moet ik liggen?...

regisseur Meneer de inspeciënt, waar is de divan?... Wou u hebben dat mevrouw op de grond ligt te sluimeren?...

inspeciënt D'r is bij de ineenzetting geen divan geweest... Toen het mevrouw in 'n leunstoel, waar of niet jongens?...

stemmen

regisseur Stilte!... 'n Sofa!...

de sofa wordt gebracht

regisseur Aanvang!... Nou dan mevrouw!

eerste toneelspeelster Daar stond de sofa niet!...

regisseur Daar stond ze wel... Aan die zij komt de jaloeerse echtgenoot door 't venster binnen en wortt u...

eerste toneelspeelster Dat is aan die zij geweest...

regisseur 'r Staat in het regieboek...

souffleur Nee meneer – de sofa het daar gestaan en mevrouw is daar geworgd!

eerste toneelspeelster Hoort u?...

regisseur Ik vraag nog eens: wie hier de regisseur is?... Daar komt de sofa en daar sterft u!

eerste toneelspeelster Ik ben rechts gestorven!

regisseur U is links gestorven!...

eerste toneelspeelster Niet waar...

regisseur Dan sterft u vandaag links!...

eerste toneelspeelster Da's gewoon idioot...

regisseur U sterft zoals ik het wil!... Stilte, dames en heren! Aanvang!...

eerste toneelspeelster gaat liggen op sofa

regisseur Elektriçiën: halve hers en half voetlicht! Nog wat temperen!... Nou dan!... Ja, aankloppen, mevrouw!

tweede toneelspeelster Ik heb geklopt...

regisseur Dan moet u harder kloppen, mevrouw!

tweede toneelspeelster *klopt met hak* Mevrouw!... Mevrouw!...

regisseur Stop!... Repeteert u met 'n sigaret, mevrouw!

tweede toneelspeelster Is dat zo erg?...

regisseur U is dienstmeisje, mevrouw! U komt uw mevrouw waarschuwen dat er sluipmoordenaars in de buurt zijn, mevrouw!... Dat doet geen dienstmeisje met een sigaret in haar hoofd, mevrouw!... We beginnen nog eens!... Stop!... We beginnen met een stemmingsstilte, met een donderslag en wind...

wordt gedaan

regisseur Meneer de elektriçiën: sinds wanneer dondert het zonder weerlicht? Heeft u nog nooit onweer gemaakt?... Stilte!... Wind!... Stilte... Weerlicht!... Maar meneer de inspeciënt, moet u dadelijk donderen, zo als er geweerlicht wordt... Wachten... Wind. Weerlicht... Een, twee, drie, vier, vijf, donder, weer wind. En nou klopt u pas aan, mevrouw Jurgens en met veel angst in uw stem....

alles geschiedt

tweede toneelspeelster Mevrouw... Mevrouw... Word in godsnaam wakker...

geen geluid

regisseur Mevrouw Lobo, slaapt u?

eerste toneelspeelster Ik versta geen woord!

souffleur Wat is er, Sofie?

eerste toneelspeelster Beste Ritman, ik versta geen letter van je! Die wind maakt zo'n herrie... Nou vraag ik ie of die smerige windmachine al die tijd moet doorgaan?...

regisseur Wil u 'n angststemming bij 't publiek krijgen zonder wind?... Juist 't gehuil van de wind, 't weerlichten, de donder en de regen... Stop!... Regen, Verdickt!... Goed zo!... Nog eens, mevrouw Jurgens!

tweede toneelspeelster Mevrouw! Mevrouw, word in godsnaam wakker!

stilte

regisseur Mevrouw Lobo, doet u nog mee?

eerste toneelspeelster Als ik maar te horen krijg wat ik moet zeggen! Daar valt niet over heen te praten!... Ik kan de souffleur niet verstaan met die wind en die regen.

souffleur U moet zeggen: Wat is er Sofie?

eerste toneelspeelster Moet ik dat zeggen?

souffleur Wat is er Sofie?

eerste toneelspeelster Ik zeg niets! Dat is om gek bij te worden – die wind – en die regen...

regisseur Stop!

wind en regen stoppen

tweede toneelspeelster eet broodje

regisseur Mevrouw Lobo...

eerste toneelspeelster Nee, dat verdraai ik... De wereld hoeft toch niet te vergaan terwijl ik geworgd word...

eerste toneelspeler Kindje, wees niet zo zenuwachtig!...

eerste toneelspeelster Ik ben helemaal niet zenuwachtig, schat, maar ik kan Ritman, die vandaag toch haast niet souffleert, niet verstaan met zo'n krankzinnige wind en zo'n stortbui!

regisseur Mevrouw Lobo: de auteur geeft hier woordelijk aan: «Bij het opgaan van het doek ligt de jonge vrouw te sluimeren. Buiten is het noodweer. De wind giert om het huis. Af en toe weerlichting en donderslagen. De ruiten rinkelen...» Heeft u het gehoord?... De rinkelende ruiten komen er morgen bij de première bij. Concessies kan ik niet doen. De angststemming is noodzakelijk... Nu nog eens... Een portie wind... Attentie!... Weerlicht... Een, twee, drie, vier, vijf... Donder!... Donder!... Donder!... Sta er niet bij te slapen!... Weer een portie wind... Wind...

vierde toneelspeler Wablief?... Moet ik al op?

regisseur Nee, meneer De Wind... Verstoort u de repetitie niet!... Wind!... Mevrouw Jurgens, waar zit u?

tweede toneelspeelster Ik zit hier, meneer...

regisseur U moet uw entree maken en kunt straks eten...

tweede toneelspeelster Ik heb m'n entree al driemaal gemaakt... En dat stukje brood in m'n hand hindert niemand... Klop, klop, klop... Mevrouw, mevrouw wordt in godsnaam wakker...

souffleur *hard* Wat is er Sofie?

eerste toneelspeelster Beste Rit, zo hoeft je 't niet te schreeuwen... Ik ben niet doof...

souffleur Wat is er Sofie?

eerste toneelspeelster Wat is er Sofie?...

tweede toneelspeelster *hapt* Mevrouw, ik geloof dat er onraad is...

souffleur Onraad, Sofie?...

donderslag

eerste toneelspeelster Versta geen woord...

souffleur Onraad, Sofie?

eerste toneelspeelster Onraad. Sofie?...

tweede toneelspeelster Wat zeg je Rit?...

souffleur Ik zeg niks... *spreidt de handen* Ik kom enkel zo: jullie moeten luisteren, want de waakhond gaat dadelijk blaffen!

regisseur Nee, breng ze niet in de war, Ritman!... De huisschel moet overgaan! Heeft u dat niet, meneer de inspeciënt?...

inspeciënt Da's bij mijn op de volgende bladzij meneer! Ik heb d'r niks van angetekend!...

regisseur Wil u 't even terugnemen, mevrouw Jurgens?

tweede toneelspeelster *hapt* Mevrouw, ik geloof dat er onraad is...

souffleur Onraad, Sofie?

eerste toneelspeelster Onraad, Sofie?...

donderslag

eerste toneelspeelster Onraad, Sofie?

huisschel, de inspeciënt blaft

regisseur Dat is geen blaffen, Hermans... 't Lijkt wel of je kinkhoest heb! Ach meneer Ritman, slaat u even aan...

souffleur Moet 't een grote of een kleine hond zijn, meneer?...

regisseur 'n Kleine... Straks krijgt-ie van de moordenaar een spons met vergift te slikken en slaat-ie niet meer aan...

souffleur Dus 'n schippertje?... Wef-wef-wef... Wef-wef-wef...

eerste toneelspeelster Hahaha!... Daar laat ik 't bij afweten, als Rit 'r zo op los blaft...

souffleur Wef-wef-wef... Wie kan dat wezen?

eerste en tweede toneelspeelster *tegelijk* Wie kan dat wezen?

souffleur Nee, zij!

eerste toneelspeelster Wat zeg je Rit?

souffleur Wie kan dat wezen is voor mevrouw Jurgens!

eerste toneelspeelster Dan moet je duidelijker souffleren! Nou Annie!

tweede toneelspeelster Wie kan dat wezen?...

souffleur Ik ben bang, Sofie...

eerste toneelspeelster Ik ben bang Sofie.

tweede toneelspeelster Wat zeg je, Rit?

souffleur Ik zeg niks. Ik wacht op de schel voor de tweede maal...

regisseur Meneer de inspeciënt: de huisschel voor de tweede maal...

inspeciënt Ik heb d'r niks van, maar daar heb-ie d'r!

luidt hevig

souffleur Zal ik opendoen, mevrouw?...

tweede toneelspeelster Zal ik opendoen, mevrouw?

souffleur Wef-wef-wef-wef-wef...

eerste toneelspeelster Hahaha! Ik laat 't afweten van 't lachen met dat geblaf!

souffleur Doe open, maar hou de ketting op de deur, Sofie...

eerste toneelspeelster Ja, doe jij maar open, kind...

souffleur Nee, staat 'r niet: Doe open maar hou de ketting op de deur, Sofie...

eerste toneelspeelster Dat zei 'k toch... Doe open maar hou de ketting d'r op, Sofie...

souffleur Goed mevrouw!

tweede toneelspeelster Goed mevrouw...

af

regisseur Wind!... Donder!... Regen!...

souffleur Wef-wef-wef-wef!... Wat is 't vanavond angstig hier!

eerste toneelspeelster Hahaha!

souffleur Wef-wef-wef-wef... Wat is 't vanavond angstig hier!

eerste toneelspeelster O ja, zeker!

souffleur Nee! Wat is 't vanavond angstig hier!

eerste toneelspeelster O!... Zeg dat dan duidelijker, Rit!... Wat is 't vanavond angstig hier... *opvliegend*

Daar kan ik niet bij repeteren! Ze staan achter zo te babbelen dat ik met al die wind en die regen geen syllabe versta!...

regisseur Stilte dames en heren! Meneer van der Poll kunt u geen ogenblik uw mond houden...

tweede toneelspeelster Pardon, meneer, ik kijk mijn rol in... Dat zijn de schoonmaaksters beneden, die zo'n spektakel schoppen...

souffleur *omlaag roepend* Neel, Sien, Gerrit en Annetje houen jullie je koppen dicht!

regisseur Verder!

souffleur Wat is 't vanavond angstig hier!

eerste toneelspeelster Wat is 't vanavond angstig hier!

souffleur Wef-wef-wef-wef...

tweede toneelspeelster De meneer en mevrouw van de villa aan de overzij...

regisseur U rookt weer mevrouw! Als u weer 'n entree met 'n sigaret maakt, zal ik u beboeten...

tweede toneelspeelster U maakt toch nooit een aanmerking als de heren met 'n sigaar repeteren en u rookt toch zelf ook...

regisseur Wil u voortgaan asjeblief!

tweede toneelspeelster De meneer en mevrouw van de villa aan de overkant...

souffleur Laat binnen, Sofie...

eerste toneelspeelster Binnen laten, Sofie.

souffleur Al begrijp ik niet waarom die zo laat op bezoek komen...

eerste toneelspeelster Wat zeg je?

souffleur Al begrijp ik niet waarom die zo laat op bezoek komen...

eerste toneelspeelster Ik versta geen woord van je...

souffleur Ik schreeuw m'n keel anders kapot...

eerste toneelspeelster Ik versta enkel «bezoek komen»... Als je 't eerste woord opgeeft heb ik er wat aan, maar jij zegt enkel 't slot...

souffleur D'r valt niet te souffleren met die wind en die regen!

regisseur Caem, kan die regen niet wat zachter?

inspeciënt Meneer, as de erreten eenmaal vallen hou je ze niet tegen!

regisseur Ga dan wat verder weg... Vooruit, asjeblief en geen verdere interrupties, anders repeteren we nog als de avondvoorstelling begint...

souffleur Al begrijp ik niet waarom die zo laat op bezoek komen...

eerste toneelspeelster Al begrijp ik niet waarom die zo laat op bezoek komen...

souffleur Komt u binnen, mevrouw en meneer...

tweede toneelspeelster Komt u binnen. mevrouw en meneer...

souffleur Wef-wef-wef-wef...

entree bezoekers

souffleur Wef-wef-wef-wef.

regisseur Nu zegt niemand wat?

derde toneelspeler Ik moet wat zeggen, maar Ritman houdt zijn mond...

souffleur Ik kan niet blaffen en opgeven tegelijk – dan moet 'n ander blaffen...

regisseur U hoeft niet zo lang te blaffen, meneer Ritman!

souffleur Mot ik niet anslaan al 'r een wildvreemde binnenkomt: 't staat 'r toch! Asjeblief: de hond slaat verwoed aan!...

regisseur Jawel, maar dan blaf je drie tellen en dan souffleur je weer...

souffleur Wef-wef-wef-wef...

regisseur Een, twee, drie!

souffleur Mevrouw, mijn vrouw en ik...

derde toneelspeler Mevrouw, mijn vrouw en ik...

souffleur Komen u dringend waarschuwen...

derde toneelspeelster Je hoeft mij niet op te geven, Ritman... Komen u dringend waarschuwen, dat er verdachte mannen om de schutting van uw tuin sluipen... Heeft u telefoon?

souffleur Verdachte mannen?...

eerste toneelspeelster Verdachte mannen?...

souffleur Ja, wij hebben telefoon...

eerste en tweede toneelspeelster *tegelijk* Ja, wij hebben telefoon...

souffleur Nee, de telefoon is voor mevrouw Lobo...

tweede toneelspeelster Je keek mij toch aan, Ritman...

eerste toneelspeelster Wie moet 't nu zeggen: zij of ik?

souffleur U.

eerste toneelspeelster Wat moet ik dan zeggen?

souffleur Ja, wij hebben telefoon...

eerste toneelspeelster Ja, wij hebben telefoon...

souffleur Dan zou ik de politie opbellen...

stilte

souffleur Dan zou ik de politie opbellen...

stilte

souffleur Meneer Van Ollefen: dan zou ik de politie opbellen!

derde toneelspeler Ik heb al gezegd dat ik niet sju ben...

regisseur Su...

derde toneelspeler Su of sju – ik ben niet sju!... Staat dat in mijn rol dat de politie opgebeld moet worden?

Herinner ik me niets van... Dan zou ik de politie opbellen...

souffleur Heer in de hemel, ik krijg geen gehoor...

derde toneelspeler Ik?

souffleur Nee, 't is voor mevrouw Jurgens...

tweede toneelspeelster Waar staat dan dat telefoontoestel?

regisseur Op 't schrijfbureau, tweede plan...

tweede toneelspeelster Hallo!... Hallo! *manueel telefoon* Heer in de hemel, ik krijg geen gehoor...

derde toneelspeelster Moet ik wat zeggen, Ritman?

hij knikt

derde toneelspeelster Nou wat dan?

souffleur Ik moest u toch niet opgeven...

derde toneelspeelster Man, doe toch niet zo idioot... 't Eerste woord!...

eerste toneelspeelster Daar heb ik 't met Ritman ook al over gehad... Nee, Rit, je bent 'r vandaag niet bij...

souffleur Heer in de hemel, ik krijg geen gehoor...

tweede toneelspeelster Dat heb ik al gezegd...

souffleur Ik geef de wacht aan!... Mevrouw, ze hebben uw telefoondraad...

derde toneelspeelster Mevrouw, ze hebben uw telefoondraad... Nou dan Rit, wat hebben ze met de telefoondraad?... Je zit 'r bij te slapen!...

souffleur Pardon, ik zit niet te slapen, dat is mijn gewoonte niet!

derde toneelspeelster Je hoeft mij niet op te geven – ik ken mijn rol als mijn naam – maar helemaal je mond houden, dat maakt iemand rebels...

souffleur Mevrouw, ze hebben uw telefoondraad...

derde toneelspeelster Ze hebben uw telefoondraad...

donderslag

derde toneelspeelster Wat hebben ze?

souffleur *handen om mond als roeper* ...Doorgesneden...

derde toneelspeelster <<Door>> gesneden?... Staat niet in mijn rol!... *neemt rol* In mijn rol staat <<af>> gesneden...

souffleur Wef-wef-wef-wef-wef... Grote God!

eerste toneelspeelster Grote God!...

souffleur Sofie, laat de hond los van zijn ketting...

eerste toneelspeelster Sofie, laat de hond los van zijn ketting...

souffleur Hij zal mij weten te verdedigen!

eerste toneelspeelster Ik durf het beëdigen...

souffleur Hij zal mij weten te verdedigen!

eerste toneelspeelster Komt dat tweemaal: ik durf het beëdigen?

souffleur Hij zal mij weten te verdedigen, <<verdedigen>>!

eerste toneelspeelster Zeg dat dan dadelijk... Hij zal mij weten te verdedigen...

souffleur Dan kan ik niet blaffen, meneer!

regisseur God, Ritman, wat ben jij vandaag lastig!... Er schijnt je wat te hinderen!

souffleur De hond wordt van de ketting los gelaten om mevrouw tegen inbrekers en gespuis te verdedigen en ik blaf toejoer als 'n schippertje...

regisseur Dan blaf je wat akkoorden dieper...

souffleur Daar heb ik geen orgaan voor... Laat meneer Lobo dan blaffen!

regisseur Wil u asjeblief verder souffleren?

souffleur Wef-wef-wef-wef-wef... Pas op voor de waakhond! Nou! Mijn me zorg! Ik heb het stuk niet geschreven... Wef-wef-wef-wef-wef... Grote God! Sofie, laat de hond los van zijn ketting... Wef-wef-wef!...

Hij zal mij weten te verdedigen!... En als u mijn hulp nodig heeft, mevrouw... Meneer Van Ollefen: en als u miin hulp nodig heeft. mevrouw...

derde toneelspeler Is dat voor mij?... Ik ben niet sju... Als u mijn hulp nodig heeft, mevrouw...

donderslag

souffleur Ik heb een browning...

derde toneelspeler Wat heb ik?

souffleur Een browning...

derde toneelspeler Ik heb een trouwring...

souffleur Browning...

derde toneelspeler Ja of jij nou telkens trouwring souffleert, Ritman – ik snap het verband niet en ik ben niet sju...

regisseur U zegt: als u mijn hulp nodig heeft: ik heb een browning: een revolver...

derde toneelspeler Gut, meneer, ik weet wel wat 'n browning is – maar als ik uit 't hok <<trouwring>>

opkrijg dan zeg ik trouwring en niet browning... Ritman heeft vandaag bepaald iets dat 'm dwars zit...

regisseur Verder asjeblief...

souffleur Wef-wef-wef-wef... En mijn man raakt...

derde toneelspeelster En mijn man raakt... Nou dan, Ritman!... Wat raakt-ie?

souffleur Op honderd meter afstand de roos...

derde toneelspeelster Mijn man raakt op honderd meter afstand de roos... Tot weerziens mevrouw... Wij houden een oogje in het zeil...

derde toneelspeler Dat doen wij...

souffleur Dat staat er niet...

derde toneelspeler Wat staat er nou niet?...

souffleur Er staat enkel: goeieavond mevrouw!

derde toneelspeler Goed, jij je zin: goeieavond, mevrouw...

souffleur Wef-wef-wef-wef... Wat een angstige avond!

eerste toneelspeelster Wat een angstige avond...

souffleur Dat weerlichten...

eerste toneelspeelster Dat weerlichten... En nou zie je natuurlijk niks van 't weerlichten...

regisseur Meneer de elektriciën, weerlicht!...

stilte

regisseur Weerlicht!...

inspeciënt De elektriciën is hiernaast een broodje gaan kopen, meneer.

regisseur Verder asjeblief...

souffleur Dat weerlichten, die vreselijke wind...

eerste toneelspeelster Die vreselijke wind... Nou zou 'r wind moeten zijn – en nou is-ie 'r niet...

regisseur Wind!

orkaan van de machine

souffleur En die slagregen...

eerste toneelspeelster En die motregen...

souffleur Slagregen...

eerste toneelspeelster Slagregen...

souffleur huilt

eerste toneelspeelster Versta niemendal...

souffleur *hard* En dat gehuil van de hond of er een dooie moet komen...

imiteert huilen van hond

eerste toneelspeelster En dat gehuil, hahaha, of er een dooie, hahaha, moet komen, hahaha!... Ritman, hou op en huil niet zo krankzinnig als ik morgenavond speel!

souffleur Hè, wat een donderslag!

eerste toneelspeelster Hè, wat een donderslag!... Hoor niets!...

donderslag

eerste toneelspeelster Precies een kwartier te laat...

souffleur Bellen!

eerste toneelspeelster Bellen!

souffleur Nee, bellen!...

eerste toneelspeelster Nee, bellen – wat trek je nou voor gezichten?

souffleur U moet niet bellen <<zeggen>> maar u moet bellen om Sofie weer te laten binnenkomen!...

eerste toneelspeelster Dat moet je dan maar aan alles kunnen ruiken!... Tingeling! Tingelingeling!...

inspeciënt *luidt zwaar de schel* Daar ben ik al!

regisseur Nee meneer: u moet niet schellen – er moet een tafelschel op 't tafeltje bij de divan staan.

Mevrouw schelt zelf!

inspeciënt *Asjeblief! zet de schel neer*

eerste toneelspeelster schelt

tweede toneelspeelster Blijft u?

souffleur Sofie, ik besterf het van angst...

eerste toneelspeelster Sofie, ik besterf het van angst!

souffleur Seit u dat wel, mevrouw! De pannen waaien van 't dak.

tweede toneelspeelster Seit u dat wel mevrouw! De pannen... Wat doen de pannen?...

souffleur Waaien van het dak...

tweede toneelspeelster Waaien van 't dak...

souffleur Gillen!

tweede toneelspeelster Gillen?... De pannen <<gillen>> van 't dak, da's toch nonsens!

souffleur Ze moet gillen, meneer!

regisseur Gillen. Mevrouw... Inspeciënt: de ruit moet kapot gedrukt worden, anders kan de kamenier toch niet schrikken!

mand glas valt

regisseur Lijkt naar niets!... De ruit beter stuk!

plaatjes vallen

souffleur Gillen!

eerste en tweede toneelspeelster gillen

souffleur Mevrouw, er wordt ingebroken!

tweede toneelspeelster Moord! Hulp! Er wordt ingebroken!

souffleur Sofie, ik bezwijk! Mijn hart klopt niet meer!

eerste toneelspeelster Jessis, maak toch niet zo'n herrie met die wind! Ik bezwijk! Mijn hart klopt er van...

souffleur Mijn hart klopt niet meer!

eerste toneelspeelster Heb ik letterlijk gezegd!... Mijn hart klopt niet meer!

souffleur Ik hoor stappen...

eerste toneelspeelster Hoor iii wat. Annie?

souffleur Ik hoor stappen!

eerste toneelspeelster Ik hoor geen sikkepit...

souffleur *schreeuwt* Ik hoor stappen!

eerste toneelspeelster Ja, jij kan makkelijk horen – ik hoor enkel donder! Wat moet ik nou horen?

souffleur Stappen... Stappen!

eerste toneelspeelster Waar moet ik stappen?...

souffleur Ik geef 't op! M'n borst doet er pijn van!

regisseur U moet angstig roepen: ik hoor stappen!... Dat is de door u bedrogen echtgenoot!

geeft boterham aan souffleur

eerste toneelspeelster Ik vind alles goed!... Ik hoor stappen!

souffleur Mevrouw, we zijn verloren...

tweede toneelspeelster Zeg ik dat?

souffleur Ja! Mevrouw, we zijn verloren...

tweede toneelspeelster We zijn verloren...

souffleur Dat is de bloedwraak...

eerste toneelspeelster Hoor is, Rit: wind, regen, donder, en jij met 'n volle mond, dat gaat niet...

souffleur Ik heb sinds vanmorgen vroeg niks gegeten... Dat is de bloedwraak!

eerste toneelspeelster Versta je niet, Rit!

souffleur Dat is hier vandaag om 'r bloed bij te zweten!... Dat is de bloedwraak!

eerste toneelspeelster Ken ik niet... Wat is dat meneer?

regisseur U heeft uw man bedrogen en volgens alle usances in Italië verschijnt nu uw echtgenoot met zijn familieleden om zijn eer te wreken... Dat is bloedwraak...

souffleur Dat is bloedwraak! *hapt*

eerste toneelspeelster Rit, als jij er bij eet, schei ik er zo lang mee uit!

souffleur Ik heb 'n zee van tijd, mevrouw... 'r Moet eerst gedonderd en gebliksemd worden – en dan komen de gemaskerden met de dolken...

donder, bliksem

eerste toneelspeler Wat moet ik zeggen, Rit?

souffleur Zachies an!... Je moet eerst de deuren sluiten en wenken dat zij moet zitten... Ben je d'r?

eerste toneelspeler Hoeveel deuren moet ik sluiten, meneer?

regisseur Allemaal!

tweede toneelspeelster En wat moet ik terwijn?

regisseur Op je knieën en een schietgebed!

tweede toneelspeelster Hardop of zacht?

regisseur Zacht, want de anderen moeten er bij doorspreken!

tweede toneelspeler En waar blijf ik?

regisseur Achter je masker somber kijken en met je ogen rollen!

vijfde toneelspeler En ik?

regisseur Dito dito voor de deur derde plan!...

souffleur Ha, nu verbleekt gij, mevrouw!

eerste toneelspeler Waar sta ik?

regisseur Met 'n dreigend geheven arm aan het linkereind van de divan!

eerste toneelspeelster 't Is niet waar. Ik ben rechts gestorven!

regisseur U is links gestorven!

eerste toneelspeelster Als hij daar staat ziet niemand mijn gezicht...

eerste toneelspeler Kindje wees niet zo zenuwachtig! Ik zal jou wel zo worgen dat iedereen je doodsstrijd ziet... Dus: ha, nu verbleekt gij... Zeg ik het goed?

souffleur Ha, nu verbleekt gij, mevrouw!

eerste toneelspeler Ha, nu verbleekt gij waarlijk, mevrouw!

souffleur Uw uur heeft geslagen!

inspeciënt laat klok slaan

regisseur Stop! Wat is dat voor nonsens meneer de inspeciënt?

inspeciënt Er wordt gezeid dat het uur heeft geslagen...

eerste toneelspeelster Ik laat het afweten! Ik kan niet meer van het lachen!

regisseur Dames en heren, zo kan ik de repetitie niet leiden! Verder!

souffleur Ha, nu verbleekt gij, mevrouw! Uw uur heeft geslagen!

eerste toneelspeler Ha, nu verbleekt gij, mevrouw! Uw uur heeft geslagen!

stilte

eerste toneelspeler *stampvoet* Nou, Rit!...

souffleur Wat heb ik misdaan, mijn gemaal?

eerste toneelspeelster Wat heb ik misdaan, mijn gemaal?

souffleur Of ik ben morgen weduwnaar...

eerste toneelspeler Of ik ben morgen weduwnaar...

souffleur Of gij zijt morgen weduwe...

eerste toneelspeler Of gij zijt morgen wee... wee... wee!

souffleur Weduwe...

eerste toneelspeler Wee! Wee! Wee!

souffleur Duwe!...

eerste toneelspeler Duwen?... Wat duwen?

souffleur Of gij zijt morgen <<weduwe>>...

eerste toneelspeler Rit, je bent niet te verstaan!... Je hebt me duidelijk wee, wee, wee gesouffleerd... Dat komt toch ook in mijn rol voor?

souffleur Later. Als ze dood is!

eerste toneelspeler Of gij, mevrouw, zijt morges weduwe...

souffleur Schoft!

eerste toneelspeler Schoft!

tweede toneelspeler Schoft!

eerste toneelspeler Ik schoft?...

tweede toneelspeler Nee, ik schoft!... Wie zegt 'r schoft?

souffleur Schoft zegt de tweede gemaskerde, die ook stiekum op haar verliefd is...

vijfde toneelspeler Schoft!...

eerste toneelspeler Wat antwoord ik daar op?

souffleur Het is een terzijde. Mevrouw zegt weer wat: Ik ben u altijd trouw gebleven, Giovanni Martinelli...

eerste toneelspeelster Hoe heet m'n man?

souffleur Giovanni Martinelli...

eerste toneelspeelster Ik ben je altijd trouw gebleven je-weet-wel...
souffleur 't Is dood-eenvoudig...
eerste toneelspeler Ze is dood...
souffleur 't Is dood-eenvoudig...
eerste toneelspeler Ze is dood, eenvoudig-dood...
souffleur Nee: het is dood-eenvoudig!
eerste toneelspeler Pietsie meer, pietsie minder: 't is dood-eenvoudig!
souffleur Gij hebt mij bedrogen... Bid en sterf...
eerste toneelspeler Gij hebt mij bedrogen! Bid en sterf.
souffleur Mijn echtgenoot, ik nader u met...
eerste toneelspeelster Echtgenoot, genade!
souffleur Geen genade!...
eerste toneelspeelster O, nou weer geen genade!... In zo'n gek stuk heb ik nog nooit gespeeld!
souffleur Mijn echtgenoot, ik nader u met smekende handen...
eerste toneelspeelster Je hebt duidelijk gesouffleerd, mijn echtgenoot: genade!... Al kennen wij onze rollen nog zo goed: jij brengt ons er uit, Ritman!
eerste toneelspeler Wat scheelt je toch, Rit... Je bent niet te verstaan!
regisseur Als de dames en heren zo klagen, moet er wat aan 't handje zijn! Wat is er Ritman?... Niet geslapen of onaangenaam-heden?
souffleur Meneer, ik ben 'r ook niet helemaal bij vandaag!
regisseur Wat is 'r dan?...
souffleur Ik ben vandaag vijentwintig jaar souffleur – en daar piekerde ik over!
allen Maar Ritman! Wel gefeliciteerd! Leve Ritman!
regisseur Dames en heren, ik zet de repetitie tien minuten stop... Ritman ouwe jongen kom jij 't hok eens uit en laat me je 'n woordje zeggen... *volgt speech*
eerste toneelspeler Beste Rit! Namens de dames en heren een enkel woordje. Je bent nu vijftwintig jaar aan het toneel verbonden geweest... Jij ben... *geeft de souffleur een papier met aantekeningen* Jij ben... Geef even op, Rit...
souffleur ...De beste souffleur van heel Holland...
eerste toneelspeler De beste souffleur van heel Holland...
souffleur De meest betrouwbare souffleur... Dank u...
eerste toneelspeler De meest betrouwbare souffleur...
souffleur Hoe dikwijls heb jij Louis Bouwmeester niet door de Koopman geholpen...
tweede toneelspeler Hoe dikwijls heb jij Louis Bouwmeester niet door de Koopman geholpen?...
Ontelbare malen...
souffleur Meer as honderd maal... Jij wordt nu door ons in het zonnetje gezet...
tweede toneelspeler *met kracht* Jij wordt nu door ons in het zonnetje gezet...
souffleur En uit dankbaarheid schenken we je 'n krans met couvert...
tweede toneelspeler Schenken we je een krans met couvert...
souffleur Nee: uit dankbaarheid schenken we je 'n krans met couvert...
tweede toneelspeler Uit dankbaarheid schenken we je 'n krans met couvert...
souffleur Hoeveel zit er in?
eerste toneelspeler fluistert het bedrag

souffleur Ik dank jullie van harte hoor!...

handdrukken

regisseur En nu repeteren we verder dames en heren!

souffleur kruipt in het hok

souffleur Dood mij niet, Giovanni Martinelli!... Doop uw handen niet in bloed. Ik schonk u immers drie dierbare kinderen...

Dit is een uitgave van De Nieuwe Toneel-bibliotheek, ter viering van het 100ste boekje in de reeks.

www.denieuwetoneelbibliotheek.nl

Herman Heijermans (Rotterdam, 1864–1924) was een Nederlands toneelschrijver. Daarnaast schreef hij ook honderden kleine verhaaltjes (*Falklandjes*, ontleend aan zijn pseudoniem Samuel Falkland).

In 1893 begon Heijermans als toneelrecensent bij De Telegraaf. Hij begon zelf ook toneelstukken te schrijven, die zeer sociaal betrokken waren. Voorbeelden zijn *Ghetto*, over de bedompte, orthodox-joodse sfeer van sjacheraars en voddenkoopliden, *Glück auf!*, over de gruwelijke ramp in de mijn Radbod in Westfalen, en het zeer bekende *Op hoop van zegen* over de zware omstandigheden van de vissers. *Op hoop van zegen* ging van Moskou tot New York de wereld over en verschaftte hem een tijd lang een plaats in de rangen van Strindberg, Ibsen en Shaw. De meeste van zijn stukken gingen in première bij de Nederlandsche Tooneel Vereeniging in Amsterdam.

Toneelwerk

Dora Kremer – 1892

Ahasverus – 1893 (onder pseudoniem Ivan Jelakowitch)

Ego – 1893

Ghetto – 1898

Het antwoord – 1898

Nummer tachtig – 1898

Puntje – 1898

De machien – 1899

De onbekende – 1899

Het zevende gebod – 1899

Eén mei – 1900

Het pantser – 1901

De zeven vette dagen 1901

Op hoop van zegen – 1901

De geduldige dood – 1901

Het testament – 1901

De lamp – 1901

Ora et labora – 1902

Bloeimaand – 1903

Buren – 1903

Het kamerschut – 1903

Het kind – 1903

In de Jonge Jan – 1903
Schakels – 1903
Saltimbank – 1904
Hans – 1904
Allerzielen – 1904
Artikel 188 – 1905
De meid – 1905
Feest – 1906
De dasspeld – 1906
Kwelling – 1906
Verloving – 1906
Uitkomst – 1907
Vreemde jacht – 1907
De grote vlucht – 1908
De opgaande zon – 1908
De schone slaapster – 1909
Verveling – 1910
Beschuit met muisjes – 1910
Nocturne – 1910
Glück auf! – 1911
Brief in den schemer – 1914
De buikspreker – 1914
Robert, Bertram en Co. – 1914
Dageraad – 1916
Eva Bonheur – 1916
De Wijze Kater – 1917
Pitten – 1918
De vliegende Hollander – 1920
Van ouds 'De Morgenster' – 1923